

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888. Första Kammaren N:o 34.

Fredagen den 27 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollen för den 19 och 20 i denna månad.

Föredrogos, men bordlades å nyo, på flere ledamöters begäran, Första Kammarens tillfälliga utskotts den 25 innevarande april bordlagda utlåtanden n:is 15 och 16.

Anmälades och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om tillägg till § 25 riksdagsordningen;

statsutskottets memorial:

n:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts remiss med öfverlemnande af förteckning öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendomar;

n:o 47, i anledning af kamrarnes olika beslut i vissa till regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel hörande frågor; och

n:o 48, med förslag till voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel;

bevillningsutskottets memorial n:o 11, i anledning af kamrarnes dels skiljaktiga beslut rörande 78 punkten af utskottets betänkande n:o 8, angående ännu oafgjorda delar af tullbevillningen, dels återremiss i vissa delar af samma betänkande; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i förordningen den 7 december 1883, i fråga om lösen för gravationsbevis; samt

n:o 18, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen med begäran om nådigt öfvervägande, huru vida ej bestämmelsen, att ändring i kammarrättens beslut i fattigvårds mål må sökas hos Kongl. Maj:t, skulle kunna upphävas.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 38, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående skatt å vissa enskilda telefonanläggningar.

Upplästes följande två dödsattester:

Att lektor *O. W. Schotte*, boende Kungsgatan n:o 7, afled i hemmet den 15 april kl. 4,30 e. m. i en ålder af 66 år; intygar härmed

Stockholm den 24 april 1888.

Edv. R. Petersson.

Att brukspatronen m. m. *R. Montgomery-Cederhielm*, boende i n:o 36 Sturegatan, afled derstädes den 20 april kl. 11 f. m. i en ålder af fyllda 67 år; intygar härmed

Stockholm den 20 april 1888.

O. Medin.

Härefter upplästes och godkändes förslag till kammarens skrifvelse till Konungen med anmälan om de genom berörda dödsfall uppkomna ledigheter inom kammaren.

Herr grefven och talmannen yttrade derefter, att han finge föreslå, det kammaren ville besluta att vid det sammanträde, som komme att hållas lördagen den 5 nästinstundande maj, företaga val, efter herr Schotte, dels af en ledamot i statsutskottet, dels ock af en statsrevisor.

Detta förslag antogs.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att bland utskottsbetänkandena på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle uppföras främst de, som denna dag bordlagts första gången, och sist de båda utlåtanden, som denna dag blifvit andra gången bordlagda.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde.

Herr *Nyström* uppläste en motion, n:o 78, om upphäfvande af gällande förordning angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden, m. m.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Kammaren åtskildes kl. 2,53 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 28 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 21 i denna månad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 39, angående fortsättning af statens jernvägsbyggnader; och

n:o 40, angående de i 63 § regeringsformen föreskrifna kreditivsummor.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet herr *Nyströms* under gårdagen bordlagda motion, n:o 78, om upphäfvande af gällande förordning angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden, m. m.

Föredrogs, men bordlades å nyo, på flere ledamöters begäran, konstitutionsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 8.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts remiss med öfverlemnande af förteckning öfver de för statsverkets räkning utarrenderade gendomar.

Föredrogs, men bordlades å nyo, på flere ledamöters begäran, nedannämnda, sistlidne dag bordlagda ärenden, nemligen:

statsutskottets memorial n:is 47 och 48, bevillningsutskottets memorial n:o 11 samt Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 17 och 18.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande konstitutionsutskottets den 18 och 19 i denna månad borlagda utlåtande n:o 7, i anledning om väckta motioner om ändring af § 23 riksdagsordningen.

*Förslag om
ändring af §
23 riksdags-
ordningen.*

1 punkten.

Herr Sjöcrona: Jag väntade i det längsta, till dess klubban höll på att falla, med att begära ordet, emedan jag hoppades, att någon annan skulle göra det, och jag som torde finna mig föranlåten att yttra mig, när lagutskottets betänkanden förekomme, helst hade önskat att icke behöfva uppträda i denna fråga; men det nu föreliggande betänkandet är af allt för stor vikt, äfven i den nu föredragna punkten, för att det skulle få utan vidare gensaga passera behandlingen i denna kammare. Jag kan nemligen af rent principiella skäl, utan att på minsta vis fästa mig vid, huru det ena eller andra valet utfallit, icke godkänna den af konstitutionsutskottet uttalade åsigten, att representanter från det samhälle, inom hvars område riksdagen sammanträder, skola i afseende på arfvode vara i allo likställda med öfriga representanter i Andra Kammaren. Så vidt jag kan finna, bör det vara en bestämd grundsats, att en representant icke skall åtnjuta betalning för det arbete och den omsorg, han nedlägger på fullgörandet af representantkallet, åtminstone icke rundlig betalning. Detta kall kan icke vara annat än det högsta medborgerliga förtroendeuppdraget, hvilket lika väl som kommunala förtroendeuppdrag och landstingsmannaskapet icke bör vara förenadt med aflöning. Representantkallet får icke blifva ett yrke, hvaraf man sig försörjer, och enligt mitt omdöme böra grundlagsstiftarne på allt sätt söka förekomma, att så kan blifva förhållandet. Med denna uppfattning kan jag icke finna annat, än att det i § 23 riksdagsordningen omförmälda arfvodet måste betraktas endast såsom en ersättning för de kostnader, som föranledas af riksdagsmannaupdraget och deraf omedelbart föranledda förluster. Jag finner stöd för denna uppfattning i det belopp, hvartill arfvodet blifvit bestämdt, eller i medeltal 10 kronor för dagen, hvilket, om det än snarare kan anses vara för högt än för lågt, dock för representanter från andra orter icke kan lemna någon afsevärd behållning. Helt annorlunda är förhållandet med de representanter, som äro bosatta på samma ort, der riksdagen sammanträder. De hafva icke sådana omkostnader som de förre,

*Förslag om
ändring af §
23 riksdags-
ordningen.*
(Forts.)

och jag kan icke godkänna rigtigheten af utskottets uttalande, att riksdagsmannaskapet äfven för en sådan representant kan medföra olägenheter och uppoffringar af många slag i följd deraf att hans representantkall skulle nödga honom möjligen att alldes lemna å sido, men i de flesta fall att med minskad uppmärksamhet följa den sysselsättning, som eljest upptager hans tid. Riksdagsmannaupdraget kan visserligen någon gång vara ganska ansträngande för vissa dagar, men så ofantligt upptages dock icke riksdagsmannens tid, att icke den, som är bosatt på orten och der har sin sysselsättning, kan se till sina enskilda angelägenheter och vårda dem så, att han icke lider någon särskild förlust. På grund häraf anser jag för min del, att en sådan representant icke alls borde åtnjuta något arfvode eller åtminstone icke uppbära mer än hälften mot de öfriga ledamöterna af Andra Kammaren, i hvilket fall samma förhållande blefve rådande som för komitéledamöter. Dessa få nemligen 10 kronor om dagen, om de äro bosatta på annan ort än den, der komitén sammanträder, men eljest blott 5 kronor.

Jag skulle således för min del vara benägen för en återremiss till konstitutionsutskottet, men då ju i hvarje fall, om denna fråga återupptages vid nästa års riksdag eller riksdagen derpå, densamma ändock kan blifva lika fort slutligen afgjord, skall jag icke göra något yrkande om återremiss, så vida icke någon annan derom framställer förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

2 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Utskottets förslag till förändrad lydelse af § 23 riksdagsordningen.

Herr vice talmannen: Mot utskottets förslag, som går ut på att vid riksdag, som sammanträder efter upplösning af riksdag och nya val till Andra Kammaren, arfvode till ledamöter i Andra Kammaren skall utgå såsom dagarfvode och icke med det för lagtima riksdag i allmänhet bestämda arfvodet 1,200 kronor, är icke det ringaste att anmärka, och jag skulle således icke heller ansett mig böra yttra mig i anledning af detta utskottets betänkande, om icke i motiveringen förekommit ett uttryck, hvilket synes mig innebära ett inlägg i en fråga, som borde hållits alldeles främmande för den nu förevarande framställningen, eller den, som vid förra riksdagen så mycket var föremål för strid, frågan om ny eller fortsatt riksdag. Utskottet

säger nemligen på sidan 3, i andra stycket: Det synes utskottet därför vara önskvärdt, att ett tillägg göres till § 23 riksdagsordningen, af det innehåll, att ledamot af Andra Kammaren under riksdagssammanträde, som följer efter riksdags upplösning på grund af Konungens förordnande om nya val, i likhet med den ledamot, som bevistat samma riksdags första sammanträde, undfår i dagtraktamente tio kronor, dock att detta arfvode för senare sammanträdet icke må öfverstiga ett tusen tvåhundra kronor. Uttrycket *samma riksdags första sammanträde* innebär otvifvelaktigt, å konstitutionsutskottets sida, ett uttalande, att dessa två sammanträden endast utgöra skilda sammanträden af *samma* riksdag, och jag, som icke vill uppkalla någon strid om, huru vida den efter upplösning af riksdag och nya val sammanträdande riksdagen är en ny eller fortsatt riksdag, jag tillåter mig att hemställa, om det kan vara skäl att låta ett sådant inlägg af konstitutionsutskottet passera oanmärkt.

Hvad sjelfva redaktionen af paragrafen beträffar, så kunde den, om icke denna fras förekomme i motiveringen, ju allt för gerna få passera, och den synes mig icke innebära något betänkligt, men om man sammanställer redaktionen »riksdagssammanträde som följer efter riksdags upplösning, på grund af Konungens förordnande om nya val» med en motivering, som uttryckligen förklarar att ett sådant sammanträde är ett senare sammanträde af samma riksdag, som förut var samlad, så synes det mig få en något förändrad karakter. Jag föreställer mig för min del, att man kunnat begagna följande ord: samt under riksdag, som på grund af Konungens förordnande om nya val, sammanträdt. Det är dock icke min meuing att här ifrågasätta någon förändring af sjelfva redaktionen, utan jag tillåter mig hemställa om återremiss, så att kammaren icke må hafva godkänt ett förslag, hvilande på en motivering, hvilken innehåller ett yttrande i en fråga, som alldeles icke föreligger.

Herr Bergius: I anledning af den siste talarens yttrande ber jag få afgifva en förklaring, att det icke varit utskottets mening att här inlåta sig på frågan, om den riksdag skall anses såsom fortsatt eller ny riksdag, hvilken sammanträder sedan Konungen upplöst riksdagen och förordnat om nya val. Denna fråga hör icke hit. Det uttryck, utskottet valt, har det valt därför, att det redan finnes i nu gällande grundlag. Så väl i regeringsformen § 109 som i riksdagsordningen § 5 förekommer detta uttryck »senare sammanträdet». I regeringsformen § 109 heter det »samt må ej vidare af Konungen upplösas, förr än efter fyra månader från det senare sammanträdet början». Det uttrycket har utskottet ansett sig också kunna och böra använda, då det finnes i grundlagarne, och då ett sådant uttryck som *senare sammanträdet* finnes, är man väl också berättigad att använda uttrycket

*Förslag om
ändring af §
23 riksdags
ordningen.*
(Forts.)

Förslag om
ändring af §
23 riksdags-
ordningen.

(Forts.)

förra sammanträdet för den riksdag, som upplöstes. Jag tror icke, att häri får anses ligga något uttalande angående frågan om ny eller fortsatt riksdag,

Hvad sjelfva redaktionen beträffar, så har utskottet ansett sig haft så mycket mera skäl att använda uttrycket *riksdagssammanträde*, som detsamma förekommer så väl i regeringsformen § 109 som i riksdagsordningen § 5, der det heter: »urtima riksdag vare alltid upplöst, innan tid för lagtima riksdags sammanträde infaller». Således förekommer ordet riksdagssammanträde redan i gällande grundlag, och då synes utskottet kunna använda det i detta fall, i synnerhet som här endast var fråga om att i denna § vidtaga så liten förändring som möjligt, för att få den ändring i sak, som den förste talaren ansett sig kunna godkänna.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Samzelius: På sätt ordföranden i konstitutionsutskottet tillkännagifvit, har det icke varit utskottets afsigt att nu kalla till lifs den vid förra riksdagen temligen häftigt debatterade frågan angående fortsatt eller ny riksdag, när en riksdag till följd af Konungens beslut varit upplöst och en nybildad i stället sammanträdt. De uttryck, som användts i motiveringen, kan icke heller jag finna gifva anledning till antagandet, att denna fråga nu allvarsamt borde komma under ompröfning, ty det uttryck, som grundlagen sjelf begagnar om ett senare sammanträde, förutsätter, att det finnes något motsvarande, nemligen ett föregående sammanträde. Hade jag kommit att noggrannare gifva akt på detta uttryck, så hade det likväl möjligen kunnat utbytas mot något annat. I sak är det tydligt, att hvad arfvodena beträffar, har utskottet utgått från den åsigten, att senare sammanträdet bör, med undantag af bestämmelsen om ett minimibelopp, ställas i parité med lagtima riksdag, ty antager man, att båda sammanträdena tillsammans vore en enda lagtima riksdag, skulle arfvodet för båda icke få uppgå till mer än 1,200 kr. På grund häraf var jag ock, då arfvodena för majriksdagen förra året skulle utanordnas, af den åsigt, att det blott skulle utanordnas 700 kr. för det senare sammanträdet. Jag utgick nemligen derifrån, att för det förra sammanträdet hade utanordnats 500 kr., och då återstoden af hela arfvodet endast 700 kr. Antager man åter utskottets förslag, så blir det en dagberäkning för det senare sammanträdet, dock så, att det för detta finnes ett maximum bestämdt, så att arfvodet icke får gå till mer än 1,200 kr. Enligt denna beräkningsgrund skulle man förra året hafva utanordnat arfvodena med 1,190 kr.

En liten oegentlighet kan man anmärka mot utskottets förslag, nemligen den, att om riksdagen blir upplöst och det således under samma år blir två lagtima riksdagar eller sammanträden, hvilketdera man vill kalla det, så skulle det kunna inträffa,

*Förslag om
ändring af §
23 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

att för båda dessa tillsammans arfvodet kunde komma att utgå med ett mindre belopp än om riksdagen hade fortsatts, ända tills alla ärenden blifvit afgjorda. Man kan antaga, att såsom i fjordet förra sammanträdet räckt blott 50 dagar, och om då äfven det senare pågått 50 dagar, så hade arfvodet blifvit 1,000 kr., och det kan då tyckas obilligt, att när man dock måst handlägga alla ärenden, som förekomma vid riksdagen, man skulle få mindre arfvode, därför att ärendena fördelas på två riksdagar i stället för en; men Andra Kammarens ledamöter i konstitutionsutskottet hafva sagt, att det icke är någon fara dermed, ty man drager i så fall nog försorg om, att de båda riksdagarne tillsammans räcka 120 dagar, och då blir icke arfvodet mindre än vid en vanlig riksdag.

Att återremittera en punkt, därför att i motiveringen inlutit några ord, som icke alla tycka om, är en ovanlig åtgärd. Jag kan icke föreställa mig att genom att godkänna detta förslag kammaren skulle hafva i allo godkänt motiveringen. Det är blott klämman, som godkännes. Och när den förste talaren icke hade något att anmärka mot sjelfva texten, så synes det mig vara en lika ovanlig som obehöflig åtgärd att återremittera förslaget, i synnerhet som det nu lider på tiden med riksdagen, och en återremiss så sent brukar vara liktydig med afslag.

För min del tror jag, att det är af behovet påkalladt, att denna grundlagsförändring vidtages, och detsamma har från alla håll blifvit erkänt. Det var verkligen upprörande, det sätt, hvarpå man beräknade riksdagsmännens arfvoden vid förra riksdagen. Det var de, som fingo ända till 200 à 300 kr. om dagen. Detta var ledamöter, hvilkas val först mot slutet af riksdagen blef af domstolane godkänt, med upphäfvande af annan persons val, ty för dem afdrog man blott arfvodet för de dagar, som den föregående riksdagsmannen varit närvarande vid riksdagen, och lemnade dem återstoden af de 1,200 kronorna, hvilket då kunde göra några hundra kronor om dagen. Denna grundlagsförändring synes mig därför vara af högsta behof påkallad, man må betrakta saken från ena eller andra synpunkten i fråga om fortsatt eller ny riksdag, hvilken fråga jag icke tror det vara skäl att nu åter upptaga. Att det inom denna kammare finnes olika åsichter om densamma har man vid föregående tillfällen fått erfara, men att nu debattera den är icke nödvändigt, då lagtexten är sådan, att den tillfredsställer båda åsigtternas anhängare. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Wærn: Huru vida kammaren skall återremittera denna fråga eller vara nöjd med texten sådan den är, derom skall jag icke yttra mig, men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att om det också verkligen så förhåller sig, som konstitutionsutskottets ordförande uppgifvit, att utskottet icke velat debattera frågan

Förslag om
ändring af §
23 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

om ny eller fortsatt riksdag, så står dot dock i motiveringen ett par ord, nemligen *samma riksdags* första sammanträde, hvilka icke hade borti der inflyta, ty när jag säger förra och senare sammanträdet, så skiljer jag blott mellan dessa båda, men när jag säger *samma riksdags* förra och senare sammanträde, så skiljer jag denna riksdag från alla öfriga riksdagar och säger, att det är *en* riksdag, som sammanträder två gånger om året, i olikhet med andra riksdagar. Kammaren må afgöra som den behagar, men mig synes det icke värdigt, att man säger sig icke vilja en sak, men dock göra den. Vill kammaren hafva en bestämmelse, i enlighet med en bestämd mening i denna fråga, må den uttryckligen utsäga denna mening. Att icke göra det synes mig vara en betänklig svaghet.

Herr Themptander: Med herr Samzelius är jag fullt ense, att denna fråga alls icke lämpar sig att kalla till lif striden derom, huru vida den riksdag, som sammanträder efter förordnande om nya val, är att betrakta såsom ny eller fortsatt riksdag, och jag skulle varit mycket glad, om konstitutionsutskottet haft samma uppfattning som den ärade talaren. Men så vidt jag kan se, är det konstitutionsutskottet, som framkallat denna strid genom att i de mest positiva ordalag uttala, att den efter en riksdagsupplösning sammanträdande riksdagen är ett nytt sammanträde af *samma* riksdag. Konstitutionsutskottet har ju i sin motivering sagt detta så uttryckligt, att jag icke kan finna, huru det är möjligt att uttrycka sig mera positivt. Konstitutionsutskottet har således framkallat denna strid, ehuru den icke har något att skaffa med det ämne, som här föreligger, efter hvad nu alla tyckas vilja erkänna.

För min del är jag, i likhet med samtliga föregående talare, öfvertygad om gagneligheten af det förslag, konstitutionsutskottet här framlagt, och jag får för min del bekänna, att en af de *verkliga* olägenheterna af uppfattningen om att det är en *ny* riksdag, som sammanträder efter nya val, är just det förhållandet, att arfvodet kan i vissa fall komma att utgå med allt för högt belopp. Äfven förstår jag ju ganska väl, att man kan hafva olika uppfattning om huru vida det är *lämpligt* att en sådan riksdag har karakteren af ny eller fortsatt, men jag är för min del, som bekant, af den åsigten, att vår nuvarande grundlag bestämmer, att en sådan riksdag *skall* betraktas som *ny*. Dermed vill jag visst icke hafva sagt, att jag icke skulle kunna vara med om en ändring i riksdagsordningen, i det syftet, att en sådan riksdag i *vissa* afseenden finge gälla som en fortsatt riksdag. Men deremot vill jag på det bestämdaste motsätta mig, att man på denna väg skulle lösa den frågan, att man, utan att den frågan ens varit föremål för särskild utredning och pröfning, skulle i ett ärende, som dermed icke har något sammanhang, uttala sig

till förmån för fortsättningsteorien, och då jag nu hört af några bland utskottets ledamöter, att detta icke varit utskottets mening, så får jag säga, att jag anser en återremiss verkligen vara af behovet påkallad, ty jag kan icke tro, att för ett utskott, med den ställning som konstitutionsutskottet, det kan vara lämpligt, att dess motivering till en grundlagsändring fränknes all betydelse. Derför är det i min tanke mera i sin ordning att lemna utskottet tillfälle att uttryckligen förklara, att det med sin motivering icke åsyftat att göra något uttalande i frågan om ny eller fortsatt riksdag. Af det skälet anhåller jag att få understödja yrkandet om återremiss.

*Förslag om
ändring af §
23 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Herr Rundbäck: Då man här påstått, att det är konstitutionsutskottet, som har framkallat den debatt, hvilken här förekommit, angående en helt annan fråga, som icke står i något sammanhang med den föreliggande paragrafen, så får jag förklara, lika med två andra ledamöter af konstitutionsutskottet, att så icke varit förhållandet, och såsom särskildt bevis derför kan jag anföra, att när det var fråga om att formulera det tillägg, som här är gjordt, så framställdes ett förslag, der man sammanfört stadgandena rörande det förra och det senare sammanträdet, för att göra det mera kort och enkelt. Det var ganska tydligt, men man klandrade det redaktionsförslaget derför, att det möjligen kunde uppkalla striden om, huru vida det senare sammanträdet vore att betrakta såsom en fortsättning af det föregående eller såsom en själfständig lagtima riksdag. Här af bör man kunna finna, att det icke var utskottets mening att framkalla denna strid.

Hvad återremiss beträffar, så begriper jag icke, hvartill den skulle tjena. Här har redan anmärkts, att det skulle vara en ovanlig åtgärd att återremittera ett betänkande, hvares kläm man godkänner, men der man har en rad i motiveringen att klaga öfver.

Den siste talaren säger, att man dermed möjligen kan göra ett inlägg till lösning af en annan fråga, men jag trodde icke, att jag skulle behöfva göra den erinran, så väl till den förste talaren, som till den siste, att en motivering eller några uttryck i en motivering hvarken lösa eller binda, i afseende på ett grundlagsstadgande, särskildt när det gäller en annan fråga, än den som är före. Utskottet må taga tillbaka hvad som är anmärkt i motiveringen, eller icke, så gör det ingenting till lösning af den fråga, som herrarne här dragit fram under debatt.

Jag skall derför anhålla, att denna återremiss, såsom alldeles onödig, icke måtte bifallas.

Herr vice talmannen: Jag anser verkligen den nu föreliggande förändringen vara så lämplig och riktig, att jag velat

Förslag om
ändring af §
23 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

undandröjda de hinder för dess antagande, som vid den riksdag, då förslaget slutligen skall prövas, möjligen kunna uppstå; och det kan ju vara en möjlighet, att man vid en sådan riksdag icke finner sig tillfredsstäld af ett betänkande, i hvars motivering ett inlägg i en annan, större fråga har skett. Det synes mig hafva sin betydelse därför, att den skrifvelse, som kommer att åtfölja detta förslag till grundlagsförändring, i fall det antages, ju alltid grundar sig på det konstitutionsutskottets betänkande, hvilket ligger till grund för förslaget, då det antages såsom hvilande. Att den uppmärksamhet kommer att egnas denna skrifvelse, att de ifrågakvarande, enligt hvad konstitutionsutskottets egna ledamöter förklarar, tillfälligtvis och utan afsigt inkomna orden då verkligen blifva uteslutna, det är mycket svårt att lita på, men skulle man tänka sig, att en skrifvelse sluppe igenom i båda kamrarna, i hvilken detta uttryck förekommer, så kan det icke nekas, att derigenom vore gjordt ett inlägg i frågan om ny eller fortsatt riksdag, hvilket synes mig olämpligt, då denna fråga icke nu föreligger, utan en helt annan och mycket mindre fråga.

Det är från denna synpunkt, som jag velat fästa uppmärksamheten på att utskottets motivering icke är lämplig.

Herr Unger, Magnus: Så vidt jag, såsom ledamot af konstitutionsutskottet, har uppfattat dess mening, har utskottet väl icke åsyftat att å nyo väcka upp den gamla striden om fortsatt eller ny riksdag, men det är naturligt, att när utskottets majoritet är af den åsigten, att det riksmöte, som sammanträder sedan Konungen förordnat om nya val, är ett senare sammanträde af den upplösta riksdagen, och icke någon ny riksdag, utskottet också skrifvit i den andan. Man kan icke begära, att utskottet, som har denna åsigt, skall i sin motivering plädера för, att det senare sammanträdet är att anse som en ny riksdag. Då hade utskottet fått anmärkningar från den andra sidan.

Nu är det sant, att man möjligen kunnat undvika att i denna fråga uttala sig så *direkt*, som utskottet här gjort, och hade utskottet varit rätt betänksamt, så hade det kanske genom omskrifningar kunnat undvika de här begagnade uttrycken. Men, jag upprepar det, då utskottet hyllar fortsättningsteorien, är det ju naturligt, att utskottet i alla frågor, der denna teori kan komma före, skrifer i den andan, och det kan väl icke skäligen begäras, att utskottet under sådana förhållanden skall skriva så, som om utskottet hyllade ny-riksdagsteorien.

I öfrigt lærer väl, såsom herr Rundbäck ock framhållit, frågan icke »lösas» derigenom att i motiveringen till ett betänkande spåras den ena eller andra åsigten, hvilket endast visar att *utskottet* haft den åsigten, men deremot icke visar, att Riksdagen haft samma åsigt därför, att den antagit utskottets förslag.

För min del finner jag icke något skäl till återremiss, från den här anförda synpunkten, och yrkar därför bifall till utskottets förslag.

*Förslag om
ändring af §
23 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Herr Samzelius: Jag behöfver väl icke upplysa en så gammal och erfaren riksdagsman som herr vice talmannen, att när på konstitutionsutskottets förslag beslutits några grundlagsförändringar och derom aflåtes underdånig skrifvelse, så brukas vanligen icke någon motivering. Dessa nu klandrade uttryck komma således antagligen icke att inflyta i någon riksdagens skrifvelse. För öfrigt vill jag göra den ärade talaren en fråga. Här passerade nyligen ett utlåtande angående fortsatt afskrifning af grundskatterna. Deri fans en motivering, som gick i viss riktning, men som icke uttryckte den ärade talarens och andres här i kammaren åsigt, men denna motivering fick ändå passera utan anmärkning, och man sade, under hand, att det var blott klämman, som man godkände. Jag frågar nu: hvarför kan det icke äfven här gå för sig att blott godkänna klämman?

I utskottet var först uppsatt ett förslag till motivering, hvori denna fråga kom att beröras, men vid den slutliga redaktionen af förslaget, i hvilken jag deltog, sökte vi att undvika det. Vid den slutliga justeringen af betänkandet var jag icke tillstades, jag skulle eljest sökt få detta uttryck något modifieradt, ty jag delar fullkomligt herr Themptanders åsigt, att det icke kan vara i sin ordning att på detta sätt få en förklaring af grundlagens mening. De flesta af utskottsledamöterna hylla fortsättningsteorien, men jag är öfvertygad, att ingen af oss anser, att det skulle vara lämpligt att få denna teori genomförd på ett så knapphändigt sätt. Det afseende kan väl för öfrigt icke fästas vid en motivering, att man anser en sådan fråga derigenom kunna lösas. Jag anhåller fortfarande om bifall till utskottets förslag, helst jag icke kan finna, att en återremiss skulle tjena till något, och det skulle vara ett högst ovanligt fall, som jag icke kan påminna mig hafva någonsin förut inträffat, om man återremitterade ett betänkande därför, att man hade något att anmärka mot den deri använda motiveringen.

Friherre Leijonhufvud: Jag deltog icke i striden angående fortsatt och ny riksdag. Det var en strid om en abstrakt teori, som ej inverkade på riksdagens gång. I praktiken betraktades fjorårets majriksdag såsom en ny riksdag; det gick bra, och jag tror också, att det var rätt. Denna teoretiska fråga är därför icke för mig af något särskildt intresse, men jag vet väl, att sådana abstrakta satser, om de blifva på något sätt godkända, kunna i framtiden gifva anledning till besynnerliga slutsatser, som man alls icke tänkt sig. Vi hafva i Norge sett, att man der på sådant sätt kommit till slutsatser, som under 50 års tid

Förslag om ändring af § 23 riksdagsordningen. ingen anat eller ansett möjliga. Man kan således icke veta, hvart godkännandet af nu ifrågavarande uttalande en gång kan leda.

(Forts.)

Herr Rundbäck har sagt, att man bryr sig icke om motive-
ringen, utan endast om klämman. Det är i vissa fall riktigt,
och jag har sjelf uttalat den åsigten, att motiveringen i t. ex.
statsutskottets betänkanden ofta nog icke har något att betyda.
I lagutskottets betänkanden har den redan mer att betyda, och i
konstitutionsutskottets är den af en ganska stor betydelse. Det
se vi deraf, att t. ex. man nu ofta återgår till hvad kon-
stitutionsutskottet vid 1809 års riksdag yttrade i sina mot-
tiv, för att nu kunna rätt tyda en eller annan § i regerings-
formen.

Jag tror fullkomligt, hvad härvarande ledamöter af konsti-
tutionsutskottet försäkrat, nemligen att utskottet icke haft för
afsigt att på denna väg åstadkomma något principiellt uttalande
i den omtvistade frågan. Jag tror äfven, hvad en talare sade,
att då utskottet haft en viss uppfattning, så har det oafsigtligen
skrifvit i enlighet med denna uppfattning. Men jag tror ock, att
utskottet hade gjort bättre, om det hade tänkt på, att det finnes
många inom riksdagen, som icke dela dess åsigt, och att det der-
för varit bättre att ej vidröra saken. Vi hafva också hört en
ledamot af utskottet säga, att om han varit närvarande vid juste-
ringen af utskottets betänkande, så skulle han sökt åstadkomma
ändring i det ifrågavarande uttrycket. Jag tror, att när saken
är så ömtålig, så vore det bättre att låta hela uttrycket utgå.
Vilja herrarne här besluta en förändring deraf, så är ju allt bra,
men det torde icke lätt gå för sig. Jag ser således icke någon
annan råd än återremiss, hvarför jag också förenar mig i yr-
kandet derom.

Friherre De Geer: Då här icke blifvit framställd någon an-
märkning mot den föreslagna grundlagsändringens redaktion, utan
endast mot ett uttryck i motiveringen, som i någon mån upptager
en förutvarande stridsfråga, så finner jag det visserligen mycket
riktigt, att uppmärksamheten blifvit fäst derpå, och att åtminstone
från den ena sidan ett sådant uttryck ogillats, men sedan alla
de konstitutionsutskottets ledamöter, som här yttrat sig, hafva
förklarat, att det inom utskottet icke varit meningen att inblanda
denna fråga eller därför gifva någon opinionsyttring, så synes
mig, att här icke föreligger fullt skäl att vidtaga en så ovanlig
åtgärd som återremiss för att få bort några ord i motiveringen,
helst någon skrifvelse icke här läser komma att af Riksdagen god-
kännas. Detta förslag förklaras hvilande utan någon skrifvelse,
och, efter hvad jag tror mig veta, plägar icke det första konstitutions-
utskottets utlåtande upptagas i den underdåniga skrifvelse, som
efter frågans slutliga afgörande insändes till Kongl. Maj:t.

Jag finner, för min del, ehuru jag står på samma ståndpunkt med dem, hvilka yrkat återremiss, icke någon anledning att motsätta mig förslaget.

*Förslag om
ändring af §
23 riksdags-
ordningen.*

(Forts.)

Friherre Akerhielm: Efter det yttrande, som just nu afgifvits af den tolkare af vår gällande grundlag, till hvilken kammarens ledamöter säkerligen helst och framför någon annan lyssna, skulle jag icke hafva begagnat mig af det, innan friherre De Geer uppträdde, af mig begärda ordet, för så vidt jag icke, då någon tvekan ännu möjligen kan uppstå om hvad en återremiss torde innebära, ansett nödigt att från min synpunkt påpeka, huruledes ett ombyte af uttryck i den i utskottets motivering omnämnda punkten lätteligen kunde fullföljas derhän, att många af denna kammares ledamöter, troligen dess flertal, blefve med de nyinsatta ordalagen föga tillfredsställda. Vid sådant förhållande, och då de i utskottets motivering begagnade ordalagen äro hemtade ordagrant ur 109 § regeringsformen, der uttrycket »senare sammanträde» begagnas om den del af ett af Konungen upplöst riksmöte, som efter förrättade nya val åter samlas, kan jag icke finna annat, än att konstitutionsutskottet har tagit till ordbok gällande grundlag, och detta måtte väl icke kunna sägas vara ett fel. Begagnar jag grundlagsenligt uttrycket »senare sammanträde» om den efter upplösningen sammanträdande »nya riksdagen», såsom en del velat kalla det, så måste jag ock i öfverensstämmelse med grundlagen begagna uttrycket »förra sammanträdet» om den del af årets lagtima riksdag, hvars ledamöter af Konungen blifvit hemskickade. Är detta förhållandet, så skulle ett utbyte af ord — för att i öfrigt bibehålla samma mening och samma sats i motiveringen, som utskottet afsett — välla, att utskottet blefve nödsakadt att i denna motivering med sitt uttalande biträda och på så sätt gilla den i dess och min tanke origtiga tolkning, som till äfventyrs må anses hafva legat i ett eller annat vid det senare sammanträdet af förra årets riksdag angående vissa val fattadt beslut. Men detta åläggande vill jag icke vara med om att gifva utskottet. Jag tycker derför att, såsom saken nu föreligger, det vore klokast och bäst att icke drifva något yrkande om återremiss, och jag tvekar icke, från min synpunkt, att, då jag godkänner utskottets motivering, äfven yrka att kammaren måtte till hvilande antaga konstitutionsutskottets grundlagsändring.

Herr Lindahl: För min del tror jag icke, att det är nödvändigt att uppfatta detta uttryck på ett sådant sätt, som af åtskilliga talare här frambållits. Säkert är, att utskottet icke nyttjat det i denna mening. Sådant uttrycket förefinnes i betänkandet lyder det sålunda: »det synes utskottet derför vara önskvärdt, att ett tillägg göres till § 23 riksdagsordningen, af det innehåll, att ledamot af Andra kammaren under riksdagssammanträde, som

Förslag om
ändring af §
23 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

följer efter Riksdags upplösning på grund af Konungens förordnande om nya val, i likhet med den ledamot, som bevisstat *samma* riksdags första sammanträde, undfår i dagtraktamente tio kronor, dock att detta arfvode för senare sammanträdet icke må öfverstiga ett tusen tvåhundra kronor.»

Ordet »samma» är här användt endast för att hänvisa på ett föregående uttryck, såsom om det hetat »nämnde» riksdags eller »sagde» riksdags första sammanträde.

Jag tror icke någon annan mening bör läggas deri och anser, att man, utan att vidare grubbla deröfver, kan godkänna utskottets förslag.

Herr Casparsson: Efter den förda diskussionen kan jag yttra mig mycket kort. Det var ett yttrande från talaren på göteborgsbänken, som jag fäste mig vid. Han yttrade: *Om* det verkligen så förhåller sig, att utskottet icke velat göra något uttalande i denna tvistefråga, etc. Jag tror att, när utskottets ordförande och flere af dess ledamöter hafva förklarat att det icke varit meningen, detta »*om*» är oberättigadt, och att talaren i stället bort använda ordet: *som*. Jag anser nemligen dessa personer hafva rätt att blifva trodda på sina ord och jag ber blott att få bekräfta hvad af dem yttrats, att det icke varit utskottets mening att göra något uttalande i den nu framkallade tvistefrågan.

Det har vid flera tillfällen varit ganska kinkigt att med afseende å just denna tvistefråga finna lämpliga uttryck, och man har så mycket som möjligt sökt undvika allt, som kunnat framkalla densamma. Jag medgifver emellertid gerna, att, såsom utskottet här formulerat sin motivering, den möjligen kan gifva anledning till tvetydighet. Jag finner detta efter de anmärkningar, som här blifvit framställda, men jag tror mig dock kunna upprepa, att det skett oafsigtigt från utskottets sida. Hade utskottet begagnat en omskrifning och i stället för »samma» riksdag sagt: den upplösta riksdagen, eller det upplösta riksdags-sammanträdet, så kunde icke någon tvekan uppstått. Jag beklagar emellertid, att en missuppfattning af utskottets mening gjort sig gällande, och medgifver att den kan hafva skäl för sig, men vill fritaga utskottet från att afsigtligt hafva velat framställa tvistefrågan. Om kammaren beslutar en återremiss, tjenar en sådan till ingenting, för den händelse medkammaren antager utskottets förslag, då utskottet icke kan göra annat än hemställa, att Första Kammaren måtte fatta beslut. Jag kan således icke annat än yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wærn: Jag skall icke inlåta mig i någon tvist om den språkliga rättigheten att använda *om* eller *som*, men jag protesterar emot beskyllningen att hafva betviflat någons sanningskärlek.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först derpå att utskottets ifrågavarande förslag till förändrad lydelse af § 23 riksdagsordningen skulle antagas att hvila till grundlagsenlig behandling vid en kommande riksdag, och sedan på förslaget återförvisande till utskottet; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och biföllos statsutskottets den 18 och 19 innevarande april bordlagda utlåtanden:

n:o 37, i anledning af väckt motion om efterskänkande af vissa å s. k. utjordar hvilande skatter;

n:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället $\frac{1}{3}$ mantal Kärda klockaregård n:o 3 i Jönköpings län;

n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Brunna i Torstuna socken af Vestmanlands län;

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Ljung i Göteborgs och Bohus län; samt

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte af mark emellan Carlbergs kungsgård och Stockholms stad.

Föredrogs å nyo sammansatta stats- och bankouts-kottets den 18 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 4, med anledning af väckt motion om ändring af gällande förordningar rörande en allmän hypoteksbank för riket samt de allmänna grunderna för hypoteksföreningars bildande och verksamhet.

*Ifrågasatt
ändring af
förordningen
rörande en
allmän hypo-
teksbank för
riket, m. m.*

Herr af Burén: Hvad som i hög grad ökar de ekonomiska svårigheterna för den skuldsatte jordbrukaren är den höga ränta, som han måste betala för första klassens in-teckningar och som icke står i någon rimlig proportion till jordbrukets afkastningsförmåga. Det hjälper icke, mine herrar, att han inskränker sitt lif till det allra nödvändigaste och iakttag-er den största sparsamhet. När han skall fullgöra sina liqvider och förbindelser, är han på förfallodagen oftast urständ-satt dertill, hvaraf följer lagsökning, utmätning, konkurs och till sist fullständig ruin, hvarom nu en bedröflig erfarenhet bär allt för tydliga vittnesbörd. Alla de förslag, som framkommit i syfte att för den skuldsatte egaren af svensk jord sänka låneräntan, hafva stött mot mäktiga hinder, och äfven detta nu föreliggande förslag har af utskottet mötts med det svaret, att det icke måtte till någon Riksdagens åtgärd för-anleda. Detta svåra och mäktiga hinder är alltid — *hypoteks-*

Ifrågasatt
ändring af
förordningen
rörande en
allmän hypo-
teksbank för
riket, m. m.

(Forts.)

banken och ständigt åter — *hypoteksbanken*. På herr Carlheim-Gyllenskölds motion svarade utskottet, att *den allmänna hypoteksbankens* anseende på den utländska lånemarknaden skulle, om motionen blefve af Riksdagen bifallen, kunna skadas. Med anledning af den nu föreliggande motionen för åstadkommande af en lägre ränta, hänvisar utskottet till Kongl. Maj:ts skrifvelse till rikets ständer af den 13 april 1860, hvaruti omförmäles, att en *hypoteksbank* skulle inrättas därför att hypoteksföreningarnas splittrade verksamhet menligt skulle inverka i synnerhet på deras förhållande till utländska lånegifvare; att den svenska krediten i utlandet skulle störas genom hypoteksföreningarnas täflan om försträckningar; samt att *hypoteksbanken* ensam skulle hafva rätt att utgifva tryckta obligationer, grundade på säkerhet i jordegendom; och att slutligen *hypoteksbanken* skulle påtryckas en stämpel af allmän giltighet och offentlig garanti.

Den af Kongl. Maj:t år 1886 tillsatta komitén har ingått till *hypoteksbanken* med en hemställan, huru vida icke räntan skulle kunna något nedsättas, hvarpå *hypoteksbanken* svarade, att den varit betänkt på utväg att genom nedsättning i den årliga amorteringen bereda innehafvare af hypotekslån någon minskning i deras betalningsskyldighet, men att det för närvarande icke kunde beredas dem någon lindring. Komitén gjorde en ytterligare hemställan till styrelsen för *hypoteksbanken*, huru vida denna bank icke ville anordna en särskild lånerörelse och bereda tillgång till lån emot en ränta af högst 4½ procent. Detta afböjde *hypoteksbanken*. Med anledning af alla dessa hinder från hypoteksbanken å ena sidan och jordbrukets betryck å andra sidan hafva dessa förslag så väl i år som i fjor till lindringar uti låneräntan framkommit, men hafva icke kunnat vinna Riksdagens godkännande. Hvad begär nu herr Bexell i sin motion? Jo, han begär endast, att jordbrukare, som äro delegare i hypoteksföreningarna, skola få inlösa sina lån för att sjelfva få besörja sin upplåning och sålunda befrias från hypoteksbanken och det ok, som nu derigenom trycker dem. Detta förslag har utskottet icke trott sig böra bifalla. Icke skulle, genom ett bifall till motionen, hypoteksbanken skadas derigenom. Det vore väl icke värre än att de, som vilja, få inbetala sina lån till hypoteksbanken, och denna i sin ordning fick betala sina skulder till utlandet. Detta kan, så vidt jag förstår, icke sänka vår kredit i utlandet. Motionen har emellertid af utskottet blifvit afslagen, och någon ändring står nog icke att vinna. Jag tycker dock att Första Kammaren borde behjerta denna sak, hvarför jag tager mig friheten att yrka bifall till herr Bexells motion.

Friherre Leijonhufvud: Jag har genom mitt yrke och mina befattningar i öfrigt icke haft något att göra med hypoteksbanken, och jag är icke heller att räkna till låntagare uti hypoteks-

banken, hvilket haft till följd, att jag icke satt mig in uti dess organisation. Det var först sedan jag blef insatt uti stats- och bankoutskottet som jag nödgades taga reda på förhållandena. Många af denna kammars ledamöter äro därför säkerligen mycket mera hemmastadde uti nu ifrågavarande ämne än jag kan vara. De skäl, som framlades, då den kongl. propositionen om bildandet af en hypoteksbank afläts till Riksdagen, jemte hvad utskottet sedermera inhemtade om hypoteksbanken gjorde, att utskottet icke kunde komma till något annat resultat än här uttalade. Det syntes nemligen utskottet gifvet, att det borde vara lättare och viktigare att en enda bankinrättning upptog lån i utlandet, än att hvar och en provinsförening skulle försöka skaffa sig pengar utifrån och sålunda konkurrerade med hvarandra om jemförelsevis mindre lånesummor. Nu slog det så illa ut, att när allmänna hypoteksbanken upptog sina äldre utländska lån och utlemnade de upplånade medlån här i landet, var räntefoten högre än den för närvarande är. Derigenom hafva låntagarne hos denna bank fått betala högre ränta än den, för hvilken de nu kunna skaffa sig lån på annat håll, och det förvånar mig icke, att de dermed icke äro fullt belåtna, utan önska att komma ifrån dessa olägenheter på ett eller annat sätt. Huru skall detta gå till? Jo, säger man, låt låntagarne inbetala sina lån i hypoteksbanken och lemna dem rätt att sjelfva utom landet skaffa sig penningar på billigare vilkor. På sådana framställningar svarar hypoteksbanken, att den endast i så fall kan medgifva inbetalning af hela lån, att de inflytande penningarna åter kunna utlånas utan förlust för banken, ty uppstår sådan förlust, så måste de kvarstående låntagarne betäcka äfven den, och blefve sålunda lidande genom det medgifvande andra låntagare erhållit.

Jag har visserligen hört låntagare i hypoteksbanken uttala den mening, att de kunna på laglig väg tilltvinga sig rätt att när de så vilja inbetala hela sin skuld och då återfå sina hypotek. I hvad mån detta låter sig göra kan jag ej bedöma, men den frågan ligger utom stats- och bankoutskottets befogenhet.

Andra anse, att då de inbetalt en del af sin skuld genom normal amortering, borde de ock återfå motsvarande del af de hypotiserade inteckningarna. Men deremot invänder hypoteksbanken, att som samtliga de hypotiserade inteckningarna utgöra en gemensam säkerhet för hela det utomlands upptagna amorteringslånet, får denna säkerhet ej minskas förr än amorteringen af lånet är fullgjord, och att således den enskilde låntagarens inteckningar måste kvarstanna i banken till dess han i faststæld ordning amorterat hela sin skuld. Om häruti någon ändring kan ske, det vågar jag ej afgöra.

Huru vida eller i hvad mån hypoteksbankens privilegier förbjuda hvar och en annan att upptagna lån på annan väg mot tryckta obligationer, hvilka såsom säkerhet erbjuda inteckningar

*Ifrågasatt
ändring af
förordningen
rörande en
allmän hypo-
teksbank för
riket, m. m.*

(Forts.)

*Frågasatt
ändring af
förordningen
rörande en
allmän hypo-
teksbank för
riket, m. m.*

i jordbruksfastighet, det är åter en omtvistad sak, som ej af utskottet kan afgöras, och sannolikt ej heller af Riksdagen, då den berör privaträttsliga förhållanden, som falla under domstols pröfning.

På dessa grunder tror jag icke att man kan komma till ett annat resultat än utskottet gjort, att nemligen herr Bexells motion måtte få förfalla.

(Forts.)

Jag anhåller om bifall till utskottets betänkande.

Herr Gahn: Efter den siste talarens anförande har jag icke mycket att tillägga uti denna sak. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten på, att åtminstone de äldre ledamöter i kammaren, som deltog i riksdagsförhandlingarna då hypoteksbanken stiftades för att utgöra en centralupplåningsanstalt för de särskilda hypoteksföreningarna, böra minnas, hurusom den tyska marknaden blef öfverfylld af obligationer, utgifna af de särskilda hypoteksföreningarna. Der uppstod då en stor konkurrens och ett minskadt förtroende för dem, hvarför de också föllo i kurs vida under hvad de bort gälla. Den stora finanskomité, som då tillsattes af Kongl. Maj:t, föreslog därför inrättandet af en central-upplåningsanstalt, hvilken ensam skulle ombesörja all upplåning för de särskilda hypoteksföreningarnas behof och ställas under kontroll af Kongl. Maj:t och riksgäldskontoret. Enligt detta förslag inrättades allmänna hypoteksbanken. Effekten af denna anstalt har varit, att de emot säkerhet i svensk jordegendom genom hypoteksbanken utgifna obligationerna successive stigit i kurs, och räntan å dem kunnat nedsättas. Under de första åren, då ännu dessa små hypoteksföreningars obligationer fylde marknaden, kunde man naturligtvis icke få någon särdeles hög kurs på hypoteksbankens obligationer, men sedan de andra mer och mer försvunno hafva hypoteksbankens obligationer blifvit allt mer begärliga. Det är ock gifvet, att dessa första dyrare lånen måste tynga på hypoteksbankens affärer, och man kan därför icke rimligtvis vänta, att genast efter den allmänna räntefotens fall hypoteksbankens ställning skall medgifva räntans nedsättande på de penningar, som utlemnats till hypoteksföreningarna. När lånevilkoren och penningemarknaden sådant medgifva, konverteras de äldre dyrare lånen till billigare, och derigenom uppstår äfven möjlighet för hypoteksbanken att sänka sin utlåningsränta. Denna tid är ej heller aflägsen, om den nu rådande låga räntefoten ännu någon tid kommer att fortvara, så att ytterligare ett lån kan konverteras nästa år. Blir den förändring uti reglementet, som åtminstone Första Kamraren antagit, af Riksdagen godkänd, hvarefter amorteringstiden för låntagare kan utsträckas från 41 $\frac{1}{2}$ år till 64 år, få de låntagare, som deraf vilja begagna sig, icke allenast en minskning i annuiteten utan äfven i räntan. Jag tror således att det vore klokast att se tiden an och låta denna nedsättning uti räntan

komma på naturlig väg och icke återgå till förhållanden, som före år 1864, då hypoteksbanken inrättades, visade sig så ofördelaktiga. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

*Ifrågasatt
ändring af
förordningen
rörande en
allmän hypo-
teksbank för
riket, m. m.*
(Forts.)

Herr af Burén: Jag har å nyo begärt ordet i denna fråga, med anledning af ett yttrande utaf den siste ärade talaren, emot hvilket jag vill inlägga en gensaga. Han sade nemligen, att det skulle blifva fördelaktigt för lånebehöfvande att få en längre amorteringstid och derigenom minskning i den årliga betalnings-skyldigheten. Jag tror icke, att detta för dem är någon fördel. Jag anser det vara bättre att betala 6 % ränta och amortering i 40 år än 5 % i 60 år. För hypoteksbanken deremot vore det utan tvifvel en fördel.

Herr Spånberg: Utskottets ärade ordförande svarade på någonting helt annat än det ärende, som herr Bexells motion innehåller. Han har icke begärt någon rättighet att få inbetala de nuvarande hypotekslånen, utan begärt, att en paragraf uti det reglemente, som gäller för hypoteksbanken, skall ändras i den riktning, att nya låntagare skulle få rättighet att förena sig och upptaga lån emot obligationer. Det är naturligt att låntagarne uti hypoteksföreningarna, som fått låna pengar emot hög ränta, icke vilja släppa in nya delegare i föreningarna emot erläggande af högre ränta än de sjelfva betala. Derigenom att räntan hålles hög få de nya låntagarne skatta åt de äldre. Det är detta miss-förhållande, som herr Bexell velat upphäfvä. Jag yrkar bifall till motionen.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på afslag derå och bifall till herr Bexells i ämnet afgifna motion, hvarefter den förra propositionen upprepades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lag-utskottets den 18 och 19 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 43, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

1—3 punkterna.

Godkändes.

*Ifrågasatt
skyldighet för
jordegare och
boställsinne-
hafvare att
svara för
arrendators
kommunalut-
skylder för
jord och bo-
ställe.*

4 punkten.

Herr Sjöcrona: Olika åsigter kunna ju vara rådande och äro också, såsom vi veta, rådande derom, huru vidsträckt röst-rätt skattskyldighet till kommunen skall medföra. Deremot finnes icke rätt gerna någon meningsskiljaktighet derom, att de, som äro skattskyldiga till kommunen och erlægga utskylder till densamma skola hafva rösträtt, och kammaren har ju, genom sitt nyss fattade beslut i näst föregående punkt, gifvit helgd åt denna grundsats. Genom detta beslut är ju uttalad den uppfattning att den, som blifvit innehafvare af fastighet och således förbunden att erlægga utskylder, bör så fort som möjligt inträda uti sin derpå grundade rätt att rösta. Är denna grundsats fullkomligt riktig, så kan den också vändas om, så att den, som icke har någon rösträtt, kan icke heller förpligtas att betala några utskylder. Det förslag, som motionären här har framställt och som lagutskottets majoritet förordat, står i uppenbar strid emot den grundsatsen, enär enligt detta förslag en jordegare, som icke för sin jord har rösträtt i kommunen, skulle under vissa förutsättningar blifva skyldig att ändå betala utskylder för samma jord. Man har till stöd för detta yrkande åberopat, att, om en utarrenderad fastighet inom en kommun vore af större betydelse och om arrendatorn komme uti det tillstånd, att han saknade förmåga att erlægga utskylderna, skulle det komma att kännas hårdt för de öfriga medlemmarne inom kommunen att få betäcka den derigenom uppkomna bristen. Det är visserligen sant att undantagsvis sådant händer, men då kan å andra sidan uppställas exempel på, att det kan blifva hårdt för jordegaren, som har utarrenderat sin fastighet och icke har någon ting med kommunen att skaffa, om han skall betala utskylder, till hvilkas beslutande hans arrendator, kanske emot hans vilja, medverkat. På grund häraf har jag reserverat mig emot utskottets förslag i denna del och får jag, med erinran att Första Kammaren vid sistlidet års riksdag afslog en liknande motion som den nu föreliggande, yrka afslag på utskottets här gjorda hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten endast yrkats afslag å hvad utskottet deri hemställt.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i punkten hemställt och vidare på afslag derå, hvilken senare proposition förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

5 punkten.

Godkändes.

Föredrogs å nyo Första Kammarrens tillfälliga utskotts den 18 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 14, i anledning af väckt förslag angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om förändringar i den universiteten tillkommande disciplinära myndigheten öfver de studerande. *Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet.*

Herr Mankell: Af förekommen anledning ber jag att först få framhålla, att den af mig väckta motionen icke afser upphäfvande af den akademiska domsrätten, såsom man på visst håll velat påstå, utan blott borttagande af den del deraf, som rör den särskilda domsrätten i mål, hvilka eljest skulle behandlas af allmän domstol, äfvensom modifikationer af den så kallade disciplinära myndigheten, på sätt i klämman af min motion är närmare angifvet.

Hvad nu den särskilda domsrätten i afseende på mål rörande förseelser mot allmän lag beträffar, så är den, om man läser kongl. förordningen angående den universiteten tillkommande disciplinära myndighet öfver de studerande den 2 april 1852, ganska vidsträckt, ja, vida mera, än man i allmänhet antager, både i afseende på område och beskaffenhet. I afseende på området sträcker den sig öfver universitetsstaden och en mil deromkring, således ett icke ringa antal qvadratmil. I afseende på beskaffenheten säger § 3 af nysnämnda förordning: »Alla förbrytelser, större eller mindre, som af studerande begås inom det i § 1 bestämda område» o. s. v. Vidare finner man af samma paragrafs senare del att, om målsegande och tilltalad icke åtnöjes med det ansvar, hvartill rektor pröfvar den tilltalade hafva gjort sig skyldig, han eger att gå till mindre konsistorium. Sedermera ankommer det på detta konsistorium att pröfva, huruvida det sjelft vill behandla dylikt mål eller hänskjuta det till allmän domstol. Då, så vidt jag förstår läsa förordningen, från konsistorium intet vad för målseganden, utan blott för den tilltalade finnes, ligger i sistnämnda bestämmelse den egentliga kärnpunkten och det bästa beviset på domsrättens omfattning. Vid sådant förhållande har jag svårt att fatta, hvad det ärade utskott, som behandlat denna sak, menar, då det säger:

»Emot den studenterna tillförsäkrade förmånen, att af dem begångna mindre förseelser af den natur att de kunna hänföras under allmän strafflag må försonas med disciplinärt straff i de fall, då målsegare dermed åtnöjes, kunna visserligen mera befoegade anmärkningar göras, men då bestämmelserna härom åsyfta

Om inskrän-
ning af uni-
versitetens
disciplinära
myndighet.

(Förts.)

sådana fall, der en student felat mera af obetänksamhet än af ondt uppsåt:». Det är ingalunda blott lättare förseelser, utan äfven gröfre brott, som af konsistoriet kunna afdömas; och det beror ingalunda på målsegarens medgifvande, om brottet af konsistoriet skall behandlas eller icke. Ty om han ej nöjes med rektors utslag, har han ingen annan vadrätt än till konsistoriet.

I öfrigt kan man hafva olika tankar om den större eller mindre betydelsen af den särskilda domsrätten. I vissa fall kan den innebära en förmån för de studerande, men i andra fall äfven en skärpning. Man kan gifva exempel på båda delarne. Fall hafva förefunnits, då studenter hellre hafva velat blifva dömda efter allmän lag än på grund af konsistoriets disciplinära myndighet. Men motsatsen har också egt rum. Huru som helst, torde likväl vara svårt att bestrida, att denna särskilda domsrätt numera måste anses såsom föråldrad, såsom en anakronism, hvilken är stridande mot nyare tiders uppfattning i afseende på likheten inför lagen och angående afskaffandet af alla undantagsdomstolar. Och så vidt jag känner, är den särskilda akademiska domsrätten den sista eller åtminstone en bland de sista kvarlevorna af dylika domstolar, hvarföre den, enligt mitt förmenande, borde så fort som möjligt upphävas. Utskottet har äfven erinrat, om, att fråga derom väcktes redan vid 1840 och 1851 årens riksdagar, men att en del af den särskildta domsrätten, i sammanhang med den nya disciplinärstadgan, räddades på professor F. Carlsons förbön.

Jag vågar äfven antaga, att, om min motion endast afsett upphäfvande af nämnda domsrätt, motståndet mot densamma icke blifvit så stort, som nu varit fallet. Men då jag i sammanhang dermed äfven berört frågan om modifikationer i den disciplinära myndigheten, har det utväxt till ett afstyrkande å utskottets sida. Låtom oss derföre se till, hvad i motionen föreslås i sistnämnda hänseende. Der hemställes uti klämman bland annat att »så kallade disciplinära stadganden, beträffande de studerande vid rikets universitet, måtte ändras derhän, att, utom tydliga och bestämda föreskrifter rörande den genom nationernas och stipendiernas inspektorer utöfvade kontroll öfver de studerandes uppförande och studier, endast sådana bestämmelser der inrymmas, som äro nödiga för upprätthållande af akademiska påbud och ordningsregler, hvilka afse undervisningen och hvad dertill hörer.» Hvad innehålla nu universitetets statuter i afseende på nationernas kontroll. I § 107 heter det: »Nationsföreningarna hafva till ändamål att främja flit, redlighet och god ordning bland de studerande och åt föreningens medlemmar bereda tillfälle till inbördes biträde och understöd.

Uppenbart ovärdig medlem må kunna i den ordning, som föreskrifves i föreningens stadgar, uteslutas från föreningen. Den sålunda uteslutne ege ej rätt att vinna inträde i annan nations-

förening utan dennas medgifvande och skall, så länge han är utestängd från deltagande i nationsförening, stå under särskild, af rektor anordnad uppsigt.»

Vidare heter det i § 153 rörande stipendiernas inspektorer: »Dessa inspektorer skola med uppmärksamhet följa stipendiaternas förhållande i studier och *lefterne*, meddela dem nödiga råd, anvisningar och föreställningar, och tillse att villkoren för stipendiernas åtnjutande behörigen fullgöras.»

Man skulle kunna tycka, att detta vore tillräckligt för lärjungar i den framskridna ålder, som de vid universiteten, det vill säga i en ålder af i medeltal närmare 25 år. Emellertid erkänner jag, att *dessutom* särskilda föreskrifter för upprätthållande af ordningen vid undervisningen kunde vara behöfliga. Med anledning deraf har jag trädt i beröring med föreståndarne för flera af de centrala undervisningsanstalterna här i Stockholm och bland dem äfven med föreståndaren för tekniska högskolan samt af honom fått denna skolas stadgar. Der förekommer i § 27 en punkt, som ungefärligen skulle kunna motsvara hvad jag tänkt mig med dessa »särskilda föreskrifter.» Det heter nemligen: »Ordinarie elev eller specialelev, som genom oordentlighet, försumlighet, osedlighet, vanartigt eller våldsamt uppförande eller genom olydnad och missaktning mot lärare stör den goda ordningen eller vanhedrar läroverket, skall af föreståndaren varnas. Hjelper ej detta, varnas han inför styrelsen, och om han ej heller deraf låter rätta sig, varde han af styrelsen från högskolan skild.

Gör sig ordinarie elev eller special-elev skyldig till förbrytelse af svårare art, må han äfven utan föregående varning kunna af styrelsen från högskolan skiljas.»

Men föreståndaren upplyste mig tillika derom, att denna föreskrift blott gälde och kunde tillämpas med afseende på ordningen inom sjelfva läroverket; och så väl han som föreståndarne vid de öfriga centrala undervisningsanstalterna, med hvilka jag i detta ämne rådfört mig, hafva alla enstämmigt intygat, att några andra regler för lärjungarnes uppförande, seder, åsigter och sysselsättning i allmänhet, än de, som sammanhänga med ordningen vid läroverket, lika litet hafva kunnat tillämpas, som sådant visat sig vara behöfligt för ordningens upprätthållande. I det hänseendet erbjuder, såsom jag äfven omnämnt, karolinska institutet ett framstående exempel. Der hafva ända till senare tider icke alls funnits några disciplinära bestämmelser. Det har till och med gått så långt, att man icke ens haft reda på, hvilka lärjungar tillhörde läroverket eller icke. Icke förty har icke blott ordningen derstädes icke blifvit störd, utan undervisningen äfven kunnat meddelas på ett sätt, som jag tror utgör en heder för hela landet och med skäl är högt uppskattadt i utlandet. Detta för utskottets afstyrkande besvärande sakförhållande har det samma försökt bortresonnera dermed, att saknaden på disciplinär-

Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet.
(Forts.)

Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet. stadga dock skulle innebära en brist. Utan en sådan har man emellertid länge kunnat hjälpa sig. Jag vet dock mycket väl, att nya stadgar nu äro under utarbetning; men, så vidt jag känner, blifva de ingalunda af den art, som vid universiteten anses nödvändiga.

(Forts.)

Det är också svårt att förstå, hvarför icke lika ställning skulle kunna beredas studenterna vid universiteten, som med dem jemnåriga och i samma läge befintliga lärjungar i de större städerna, der frestelserna till utsväfningar äro mycket större, men der undervisningen det oaktadt med framgång kunnat bedrivas utan någon närmare kontroll öfver lärjungarnes enskilda görande och låtande, åsigter, sysselsättningar o. s. v. Hvarför skulle icke något dylikt kunna ega rum vid universiteten, der dock frestelserna äro vida mindre? Det är just denna likställighet, jag eftersträfvat, och det är nog svårt att anföra några grundade skäl, hvarför icke studerande vid universiteten skulle i detta hänseende kunna sättas i samma kategori, som alla öfriga lärjungar af samma ålder vid statens läroverk.

Utskottet har försökt göra troligt, att det så kallade verdandimålet varit orsaken till min motion, och att det vore fråga om att stifta en lex ex casu, äfvensom att de, som enligt detta måls utslag blifvit straffade, skulle känt sig besvärade deraf och till följd deraf velat föranstalta om lagens ändring. Men jag kan försäkra herrarne, att den godtyckliga utöfning af den disciplinära domsrätten, som gjort sig gällande i verdandimålet, långt förut varit föremål för mycket missnöje både inom och utom universitetet och af mig varit väl känd för många år tillbaka. Den omständigheten, att man i nämnda mål missbrukat domsrätten, skulle dock hafva gjort mindre, om de klagande fått någon sorts upprätthållelse för det straff, som de enligt min åsigt oförskyldt lidit. Men i stället hafva båda de myndigheter, som behandlat målet, universitetskanslern och Kongl. Maj:t, gillat den tolkning, som gifvit anledning till domen. Vid sådant förhållande, och då man icke vidare får anse den tillämpning af disciplinstadgan, hvilken egt rum, såsom ett missbruk, utan såsom fullt lagenlig, då har ingenting annat återstått än att genom motion vid Riksdagen försöka att få ändring i stadgarne.

Utskottet säger vidare på ett ställe, att det är nödvändigt, »att vid universiteten aktningen för redlighet och rätt strängt upprätthålles». Detta har ingen bestridt. Men det har varit fråga om, hvad som bör menas med rätt och sedlighet, och hvilken tydning man må gifva åt dessa ord, så att de icke missbrukas för andra ändamål, än de verkliga afse.

Utskottet säger, att »faran för missbruk af den disciplinära myndigheten är i vår tid betydligt mindre än förr, då nu så väl pressen som den allmänna meningen inom landet utgöra en verksam kontroll öfver det sätt, hvarpå den utöfvas.» Med

afseende härå tillåter jag mig att hysa starka tvifvelsmål rörande både allmänna meningens och pressens förmåga att inverka på de akademiska myndigheterna. Ty om det i vårt land finnes några myndigheter, som icke fästa sig vid hvarken allmänna meningen eller pressen, så är det just de akademiska myndigheterna; härpå hafva vi allt för många och allt för tydliga bevis, att de skola kunna missförstås. Hvad i öfrigt pressen beträffar, så veta vi, att den är delad i tvenne läger, i höger- och vensterpressen. Från den förras sida behöfver man icke befara några klagomål öfver vederbörandes öfvergrepp; snarare försvaras dessa, så vidt möjligt är, af densamma. Det är blott vensterpressen, som någon gång tillåter sig att klandra och kontrollera. Men derom bekymrar man sig föga; ty det är så lätt att förklara de misshagliga tidningar, som våga göra anmärkningar rörande vederbörandes magtmissbruk, för dels illa underrättade, dels skandaltidningar. Följaktligen är den tröst, som utskottet velat gifva öfver de missförhållanden, som förekomma vid universiteten, sannerligen ganska klen.

Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet.

(Forts.)

För mig är det för öfrigt tydligt, att den godtyckliga och allt för långt utsträckt disciplinära myndighet, som man nu vill försvara och upprätthålla, icke blott afser befrämjande af god ordning och sedlighet vid universiteten, utan äfven, och kan hända i ännu högre grad, är riktad mot de studerandes sjelfständighet i tankar och åsichter och mot deras yttrande- och församlingsfrihet. Är nu denna min åsigt, såsom jag för min del vågar tro, befogad, då ligger den faran mycket nära, att disciplinära domsrätten kan användas såsom förföljelsemedel mot den, som i sociala, politiska eller andra frågor hysa olika och möjligen mera framskridna åsichter med de akademiska lärare, som skola tillämpa den disciplinära myndigheten.

Men, mine herrar, får ett sådant missförhållande ostördt utveckla sig vid universiteten, då är det fara värdt, att dessa, i stället för att vara hemvist för den högsta bildningen och den fria forskningen, blifva bålverk för obskurantismen och andliga tvångsanstalter, der man vill preparera blifvande statstjenare för den reaktionära åskådning, som på senare tiden allt mer och mer griper omkring sig i vårt fädernesland. Jag tänker för högt om universiteten och vill dem för mycket väl, att icke i min ringa mån vilja bidra till detta missförhållandes undamrödjande. Detta är skälet, hvarför jag väckt denna motion.

Ingenting är emellertid lättare än att förkasta densamma. Men tror man, att man dermed äfven förqväfver det jäsande missnöje och den tillväxande opposition, som vid universiteten äro rådande öfver de öfverklagade missförhållandena, då bedrager man sig högeligen. Och får allmänheten ögonen en gång öppna för den verkliga beskaffenheten af dessa missförhållanden och för de reaktionära sträfvanen, som vid universiteten på

Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet.

(Forts.)

många sätt göra sig gällande, då kan jag försäkra, att vida mer omfattande och genomgripande reformer, än den nu ifrågasatta, skola ifrågasättas. Derfor tror jag, för min del, att det vore bättre att stämma i bäcken än att stämma i ån, och därför antaga denna motion, som ju icke innehåller annat än en skrifvelse till Kongl. Maj:t, vid hvilken han sedermera må fästa det afseende, i större eller mindre mån, som kan finnas lämpligt, än att man utsätter sig för att genom ett obefogadt motstånd framkalla vida kraftigare opinionsyttringar.

På denna grund, mine herrar, tager jag mig friheten att, äfven fastän utskottet behagat afstyrka min motion, yrka bifall till densamma.

Herr Sundberg: Jag hade verkligen knappast trott, att någon öfverläggning i denna fråga skulle förekomma. De motioner, rörande afskaffande af universitetens disciplinära myndighet, som blifvit väckta inom begge kamrarne, hafva nemligen vid genomläsningen hufvudsakligen förefallit mig såsom ett slags opinionsyttring, afgifven med anledning af ett beryktadt disciplinärt mål vid Upsala universitet, ett mål, hvars behandling, som bekant är, slutade med en mycket lindrig bestraffning för en ganska grof obetänksamhet. Jag finner emellertid af den siste ärade talarens anförande, som utgjort ett försvar för hans motion, att det från hans sida är fullkomligt allvar med den reform han i detta nyssnämnda fall föreslagit, och jag känner mig således, för min del, uppfordrad att motsätta mig hans förslag.

När man vill afskaffa en myndighet, som en anstalt, den må vara undervisningsanstalt eller någon annan, utöfvat genom århundraden, ja, hvad universiteten beträffar, under hela deras tillvaro, så må man väl fråga, hvilka de olägenheter äro, som denna rättsutöfning medfört och som göra, att den bör upphöra. För mig äro, jag erkänner det upprigtigt, sådana olägenheter alldeles obekanta. Den ärade motionären har uppräknat flera, dock, såsom jag för hans skull gerna vill antaga, snarare tänkta såsom möjligheter än såsom verkligheter. Han har nemligen talat icke blott om ett utan om många missbruk af denna akademiska domsrätt. Den kan, säger han, missbrukas så, att den akademiska myndigheten utöfvar ett slags obehörig inquisition öfver studenternas lefnadssätt och derigenom kränker deras rätt såsom fria svenska medborgare. Han har derjemte låtit oss förstå, att genom utöfning af denna disciplinära domsrätt i sig sjelfva moraliskt obetydliga handlingar kunna drabbas af ett verkligt straff, och han har vidare underrättat derom, att till och med det åtminstone är mycket möjligt och har all sannolikhet för sig, att olika tänkande, sådana, hette det, som hafva »mera framskridna åsikter», skulle kunna blifva föremål för anfäktande från en reaktionär akademisk myndighets sida.

Jag bekänner upprigtigt, att jag är fullkomligt obekant med dessa bedröfliga saker, som i hans motion blifvit framhållna.

Jag har varit student i 52 år. Af dessa har jag framlevat 45 snart sagt oafbrutet vid universitetet, dels såsom student, dels såsom akademisk lärare och dels såsom prokansler, men aldrig har jag sett alla dessa styggelser, som motionären framhållit; och jag är viss derpå, att, om motionären sjelf varit student, de äfven skulle ligga utom hans erfarenhet. Jag måste således på det bestämdaste motsäga hela denna skildring, och jag protesterar dessutom i sanningens, i rättvisans och i humanitetens namn mot de tillvitelser, han behagat framföra mot universitetet och deras målsmän.

Vidare måste man ju beträffande en reform sådan som denna, och hvars behöflighet jag för min del icke kan inse, fråga sig: är då en sådan exceptionelt disciplinär myndighet någonting egendomligt för Sverige, eller finnes den icke äfven i andra länder och vid deras universitet? Så vidt jag vet, finnes den allestädes, och beträffande de universitet, om hvilka jag har någon närmare personlig kännedom derigenom att jag sjelf vistats vid dem, får jag lof att säga, att den disciplinära myndighetens handhafvande är vid dem långt strängare, än hvad fallet är eller någonsin kan blifva hos oss. Hvad skulle den ärade motionären säga, om han behöft vistas en tid vid de tvenne engelska universitetet i Oxford och Cambridge? Hvad skulle han säga, om han finge se dessa »proctors» gående såsom ett slags fiskaler och i sjelfva verket utöfvande en sådan uppsigt, som han här skildrat såsom någonting tillhörande *våra* universitetsförhållanden? Hvad skulle han säga om sådana stadganden vid åtskilliga tyska universitet, som — blott för att anföra ett par exempel — att den student, som går i borgen för en annan, förlorar rättigheten att vara student, eller att den student, som gifter sig, upphör att vara student? Jag tror verkligen, att engelsmännen och tyskarne äro fullkomligt lika måna om sin medborgerliga frihet och sina medborgerliga rättigheter, som vi svenskar äro, och jag har aldrig hört talas om, att de anse dem kränkta, därför att de stå under en disciplinär magt, hvilken, enligt min uppfattning, på grund af sjelfva sakförhållandet måste finnas vid sådana anstalter som universitet.

Är för öfrigt en sådan särskild disciplinär domsrätt någonting främmande för alla andra slags korporationer här i landet? Jag tror det knappt. Jag behöfver endast erinra motionären, att han sjelf varit militär. Det stånd, jag tillhör, står också under disciplinär domsrätt; men aldrig har jag funnit oss sämre lottade än andra, eller att våra medborgerliga rättigheter derigenom på något sätt blifvit kränkta. Det är således icke alls något för våra förhållanden egendomligt, som bör bringas bort för att sätta oss på lika fot med andra länders likartade anstalter.

Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet.
(Forts.)

Om inskrän-
ning af uni-
versitetens
disciplinära
myndighet.

(Forts.)

Det enda, hvori motionären kan till någon del hafva rätt, är möjligen i fråga om den sida af den disciplinära domsrätten, som i senare delen af hans motion framhålles, nemligen att ett brott, som möjligen skall efter allmän lag bestraffas, innan det anhängiggöres vid domstol, underställs den akademiska myndigheten, som pröfvar, huru vida det kan disciplinärt behandlas, eller om det måste öfverlemnas till allmän domstol för att efter allmän lag handläggas. Hvad derom än må sägas, denna underställningsrätt är väl snarare ett »beneficium» för ungdomen vid universitetet, men det kan äfven blifva en väl så sträng bestraffning, beroende på förseelsens natur, som den någon domstol kan pålägga, och därför behöfver denna rätt icke ingifva någon oro hvarken hos motionären eller hos någon annan. Jag har aldrig hört några klagomål öfver missbruk af denna pröfning, som i dylika fall försiggår hos det mindre akademiska konsistoriet, innan allmän domstol handlägger saken.

Jag instämmer i de åsigter rörande denna punkt, som det tillfälliga utskottet här i sitt betänkande framlagt. Jag skall icke vidare sysselsätta mig med denna fråga, fullt förvissad derom, att de skäl, som af utskottet blifvit anförda, och det som jag nu blott antydningvis varit i tillfälle att framhålla, äro alldeles tillräckliga, för att jag derpå skulle våga grunda ett yrkande om bifall till utskottets förslag och således afslag å motionen.

Herr Hedlund: Det är en mycket gammal fråga, som här föreligger, nemligen i afseende på den akademiska domsrätten. Redan år 1822, om jag icke misstager mig, pågick en skarp strid mellan universitetsstyrelserna, synnerligen den i Upsala och en af ledamöterna i den läroverkskomité, som då afgifvit sitt betänkande, den berömda lagkarlen Johan Gabriel Richert, hvilken utförligt yttrade sig i ämnet och förordade upphäfvandet af den akademiska domsrätten. Hans svar på Upsala akademis utlåtande, i hvilket vår store häfdatecknare Geijer tagit en framstående del, hör till det mest dräpande, man kan läsa, i den tidens lärda polemik. Richerts dom var ett ohjelpigt förkastande af den akademiska jurisdiktionen, och hans lärda afhandling innehåller en mängd bevis därför, hvaribland några visa, huru den akademiska jurisdiktionen härleder sig från akademiens sammanställning med presteståndet, hvarigenom universitetet finga en del af detta stånds särskilda rättigheter, liksom alla andra stånd hade sina privilegier. Det gäller nu till en början den del, som den siste talaren, den högt ärade prokanslern för Upsala universitet berörde, eller den särskilda förmån för universitetet, som skulle ligga deri, att deras alumner icke kunna framdragas för domstol utan den akademiska myndighetens medgifvande. Hvad denna förmån beträffar, tror jag dock icke, att de akademiska myndigheterna skulle längre hålla på densamma, om en framställning om dess upp-

häfvande numera gjordes, ty den allmänna lagen gäller ju för alla, och icke böra studenterna derifrån få utgöra något undantag.

En ömtåligare punkt, den hufvudsakliga delen af motionärens framställning, är den disciplinära myndighet, akademiestyrelsen har öfver studenterna; och det är ganska riktigt, som utskottet sagt, att hvad som uppkallat icke blott motionärens utan äfven många andras reflexioner i det afseendet varit det beryktade verdandimålet. Utan att vilja qvälja de akademiska myndigheterna eller kanslerns, ännu mindre högsta domstolens utslag i detta mål, har enligt min åsigt detta mål för det allmänna medvetandet, för att icke säga den allmänna rättskänslan, framstått såsom någonting i hög grad olyckligt. Några unge män, som bildat en förening, utfärda inbjudning till offentlig diskussion i — låt vara — ett ömtåligt ämne. Men hvarför ömtåligt? Derför att man söker dölja undan förhandlingar i ett ämne, som i det praktiska lifvet har en stor och bedröflig betydelse. Låt vara, att detta var oförsigtigt, men man inbjöd äfven två af universitetets mest framstående lärare att delta i diskussionen, och, om äfven otillständiga yttranden fälades af obehörigt folk, måste man erkänna, att styrelsen för föreningen var ganska oskyldig i denna del. Åtminstone kunde man icke säga, att dessa personer gjort något, som var kränkande för deras heder såsom akademiska medborgare. Derför inträffade också det ovanliga, att det stipendium, som fränkandes en af de sakfælde, blef honom på enskild väg ersatt till och med till högre belopp. Ehuru jag för min del ogillar alla sådana sammanskott för att betala böter för den ene eller andre, har jag verkligen deltagit i subskriptionen för detta ändamål. Jag har mer än en gång vidtalats att bidraga till gäldande af böter för tidningsutgifvare, som ansetts för hårdt drabbade af lagens hand, men jag har aldrig velat vara med derom. Vid detta tillfälle gjorde jag ett undantag. Jag har endast anført detta för att visa, hvilket intryck detta mål gjort på mångas sinnen, och det icke blott bland ungdomen utan äfven bland äldre folk. Deremot kan jag icke dela motionärens åsigt, att detta skulle vara ett ingrepp i det fria tänkandet. Det vore något helt annat.

Detta stränga förfarande af de akademiska myndigheterna framstår så mycket egendomligare, då man icke utan skäl anmärkt, att den disciplinära myndighet, som är lagd i konsistorii händer, blifvit under lång tid ganska litet brukad på det område, den borde brukas. § 3 i disciplinstadgan talar om, att under den disciplinära myndighetens område kommer osedligt och föregligt lefverne, benägenhet för starka drycker, skadligt umgänge och tidsfördriif, trätgirighet och illvilja mot kamrater, eller försumlighet i studier o. s. v., hvilket allt således bör af den disciplinära myndigheten beifras så väl då anmälan derom göres som då det eljest kommer till den akademiska myndighetens kännedom. Ingen

Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet.

(Forts.)

Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet.
(Forts.)

torde väl dock vara okunnig om, att bland ungdomen vid universiteten bedrifves ganska mycket osedligt och förargligt lefverne, källan till detta öfverliggeri, som bragt så stor del af ungdomen på fall och, märken väl, icke den minst begåfvade delen af ungdomen. Tvärt om! — Gent emot denna skärpa i det ena fallet ställes slappheten i det andra, och det är naturligtvis detta, som bragt hela den disciplinära myndigheten under debatt. Det var också, såsom den siste ärade talaren antydde, det konkreta fallet, som sätter hela lagen under debatt, och icke de teoretiska spekulationerna.

Denna sak sammanhänger med det särskilda förhållande i afseende på de gamla universiteten, att de i viss mån, liksom våra ecklesiastika föreningar, voro territoriella. Universiteten i Upsala och Lund äro liksom de främmande universitet, efter hvilka de äro bildade, nära förbundna med den stadskommun, till hvilken de blifvit förlagda. Att skiljas från universitetet blir då liktydigt med att skiljas från universitetsstaden. Den disciplinära myndigheten blir därför i viss mån af territoriell beskaffenhet, hvilket icke kan blifva fallet vid de nyinrättade institutioner, som uppstå å andra orter, t. ex. karolinska institutet, eller tekniska högskolan i Stockholm och högskolan i Göteborg, hvilken senare högskolas statuter nu äro under utarbetande. Jag ber att för den ärade motionären få nämna, att efter all anledning, åtminstone om de åsigt jag hyser få göra sig gällande, kommer ordningsstadgan för den nya högskolan i Göteborg att blifva i många afseenden betydligt strängare än ordningsstadgan för universiteten i Upsala och Lund. Jag anser nemligen icke ett sådant stadgande, som 9 § innehåller, vara korrekt, då det står, att »skiljande från universitetet för alltid må ej någon ådömas, utan att han vid allmän domstol blifvit sakfälld för sådant brott, att han derefter ej må i allmänt värf brukas, eller att han, ehuru varnad och tillrättavisad, i sitt lefverne gjort sig känd för så osedligt föredöme och så skadlig inverkan på andra, att det för god ordnings upprätthållande pröfvas nödigt honom slutligen från universitetet skilja». Jag tror icke, att någon läroanstalt, som vill uppehålla god ordning, kan finna sig uti, att den icke skall ega rättighet att under lindrigare förhållanden, än 9 § stadgar, skilja lärjungar från sig. För min del anser jag, att den lärjunge vid en läroanstalt, som icke under viss föreskrifven tid genomgått de examensprof, för hvilkas afläggande han vistas vid universitetet, bör från läroanstalten skiljas. Jag skulle för min del finna det alldeles origtigt, att en institution, i synnerhet en sådan för ungdom finnes, saknade allvarliga disciplinära stadganden. Vi äro ju sjelfva här i kammaren, ehuru vi icke äro några ungdomar, underkastade sådana stadganden. För god ordnings upprätthållande måste det finnas föreskrifter samt myndigheter, som tillämpa dem. Huru vida den akademiska myndigheten i sin om-

fattning af ett stort antal lärare kan vara den rätta, eller huru vida det icke snarare borde vara en disciplinerande nämnd inom konsistorium, som skulle utöfva tillsynen öfver studenterna, derom vill jag icke utlåta mig. Att det behöfves disciplinära föreskrifter och deras öfvervakande, derom är jag öfvertygad, och det beträffande såväl studierna som lefvernet. Man vet hvilken stor magt exemplet utöfvar bland ungdom, och mången som kommer till universitetsstaden med de bästa förhoppningar, slutar med att gå derifrån förlorad. Ett sådant förhållande är djupt att beklaga, och jag vet många föräldrar, som varit rädda för att skicka sina söner till akademien till följd af de många olyckliga fall, der förekommit. Ett sådant tillstånd bör icke få fortfara vid ett universitet, utan det bör finnas allvarliga stadgar och ett allvarligt öfvervakande, som omöjliggör sådant. Det är i alla föräldrars och hela vårt lands intresse, att en bättre ordning i detta fall åstadkommes.

Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet.

(Forts.)

Motionären anmärker, att detta öfvervakande leder till inquisition i hemmen. Denna s. k. »inquisition» kan dock vara både berättigad och nödvändig. Det sätt, hvarpå ungdomen lefver i hemmen, är minsann icke det minst viktiga, och till och med i det fria landet, Amerika, står ungdomen under en allvarlig kontroll äfven i afseende på lifvet i hemmen.

Deremot skulle jag icke vilja vara med om några ingrepp i det fria tänkandet, såsom den ärade motionären här framhållit; och jag får i likhet med herr prokanslern säga, att jag känner icke något exempel på, att särskilda svårigheter eller olägenheter drabbat någon student, därför att han vågat tänka fritt, och hädanefter lär väl något sådant vara ännu mindre att befara, sedan Upsala universitet skrivit dessa vackra ord öfver ingången till sin nya byggnad, »att tänka fritt är stort». Man har gjort rätt uti att tillägga, att det finnes något ännu större, och det är *att tänka rätt*, ty det är dock till detta vi böra sträfva, såsom det högsta målet. Men såsom inledning till det rätta tänkandet har man ställt det *fria* tänkandet, och då har man icke någon anledning att tro, att en så stor grundsats skall mera hädanefter än förr blifva åsidosatt.

Det var en ledsam historia, detta Verdandimål, ty derifrån kunde dragas den slutsatsen, att det vore de akademiska myndigheterna obehvämt, att ungdomen sammanträdde och tänkte och talade fritt i ett djupt allvarligt, sedligt ämne, men jag tror dock icke, att man därför bör hysa några farhågor, och jag har icke samma misstro till den allmänna meningens magt, som den ärade motionären, när han förmenade, att denna opinion icke har någon inflytelse på de akademiska myndigheterna. Fastmer tror jag mig veta, att akademiens lärare äro tillräckligt barn af sin tid för att uppmärksamma, hvad som kan komma såsom ett ärligt och uppriktigt uttryck af den allmänna meningen, och jag tror,

Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet.
(Forts.)

att herr prokanslerns uppträdande i denna fråga just utgör ett stöd för en sådan uppfattning. Jag anser för min del den tid icke vara aflägsen, då den akademiska jurisdiktionen kommer att upphöra; och jag vill hoppas, att en omarbetning af disciplinstadgan kommer till stånd, i viss mån i motionärens syfte, men i viss mån icke, nämligen så att ungdomen ställes under öfvervakande, på det den icke må lättsinnigt förslösa tiden och försumma studierna, för hvilka den kommit till akademien.

Jag vill icke göra något yrkande.

Herr Carlborg: Sedan utskottets betänkande på ett så lysande sätt blifvit försvaradt af Upsala universitets prokansler, har jag icke många ord att tillägga. Men jag skulle dock vilja framhålla, att enligt mitt förmenande tiden för denna motions främkomst icke varit väl vald. Det synes af motiveringen, hvad som äfven hvar och en, som känner hvad som föregått, måste antaga, att motionen tillkommit på tillskyndan af de studenter, som straffats för sitt obetänksamma uppträdande i det så kallade verdandimålet. Att nu på grund af den dom som föll i målet eller af någon annan anledning söka åstadkomma förändring i den gällande disciplinära myndigheten öfver studenterna, kan jag för min del icke finna vara lämpligt. En lagstiftande församling bör, enligt min åsigt, med största varsamhet begagna den henne tillkommande höga rätten att stifta ny eller förändra gällande lag, hvaraf följer, att en lag icke bör ändras förr än den allmänna meningen uttalat sig ogillande om hvad som finnes. I detta fall har icke något sådant uttalande förekommit, snarare tvärt om. Alla rättänkande, eller måhända rättare, betänksamma medborgare gilla och godkänna den dom, som föll i Verdandimålet, och hafva således gifvit sitt moraliska stöd åt den bestående disciplinära myndigheten. Skulle någon gång inträffat, hvilket jag icke har mig bekant, att missbruk förelupit vid tillämpningen af den akademiska domsrätt, som ännu finnes kvar, så har den förorättade, såsom vi veta, rättighet att klaga hos de öfverordnade myndigheterna, universitetets kansler och högsta domstolen, så att äfven om det akademiska konsistoriet skulle hafva misstagit sig, är jag fullt förvissad, att rättelse icke utblifver. Här har såsom stöd för borttagandet af den akademiska domsrätten åberopats ett yttrande af den frejdade lagstiftaren Johan Gabriel Richert. Hans uttalade ogillande af denna domsrätt afsåg dock icke så mycket de studerande som andra personer, hvilka på den tiden sorterade under de akademiska myndigheterna, nämligen en hel hop handtverkare, skomakare, skraddare m. fl.

För att nu återgå till den allmänna meningen, angående föreliggande fråga, så synes hvad som nyligen förefallit vid Upsala universitet antyda, att studenterna själva icke anse de nuvarande stadgarne olämpliga. Icke långt efter det Verdandimålet

afgjorts, anställdes val till ordförande för studentkåren. Såsom lämpliga kandidater framhölls en verdandist och en som icke tillhörde detta samfund. Vid valet erhöll den senare öfvervägande pluralitet, men verdandisten erhöll också ett betydligt antal röster. Detta gaf anledning till den förmodan, att han vid valet af vice ordförande skulle härtill väljas, men äfven då blef han förbigången af en tredje person, hvilken vid valet till ordförande erhöll endast några få röster. Detta antyder, enligt mitt förmenande, att studenternas flertal ogillar föreningen Verdandis uppträdande och gillar akademiska myndigheternas åtgärder.

Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet.
(Forts.)

Jag är således fullt ense med mig sjelf att godkänna första afdelningen af utskottets betänkande; hvad senare delen deremot angår eller huru vida en student skulle kunna få försona brott mot gällande lag genom disciplinärt straff, hyser jag något tvifvel, liksom äfven i utskottets betänkande sådana blifvit framställda, huruvida stadgarne i detta hänseende böra fortfarande gälla, men på de af utskottet anförda skäl tror jag icke att giltig anledning förefinnes till ändring ens i denna del. Ty äfven om det möjligen skulle kunna stöta någon för hufvudet, att en student med målsegaren kan få träffa uppgörelse angående en begången förseelse, så bör studenten, så länge han kvarstår såsom sådan, icke undgå den disciplinära påföljd, hvilken han enligt universitetsstatuterna är underkastad. Således tror jag icke att någon som helst ändring bör ske i den universiteten tillkommande disciplinära myndigheten, utan anhåller att i alla afseenden få tillstyrka bifall till utskottets betänkande.

Friherre De Geer: Den akademiska domsrätten var på den tid, då Richert mot densamma uppträdde, något helt annat än nu, icke blott, såsom den siste talaren upplyste, deri, att flera andra än studenterna då voro densamma underkastade, utan äfven deri, att de akademiska myndigheterna hade en långt vidsträcktare domsrätt öfver de studerande än de nu hafva. Den reform, hvarigenom den disciplinära myndigheten reducerades till det minimum, som man ansåg rådligt, skedde 1852, och numera bestå de straffpåföljder, som kunna i disciplinär väg af den akademiska styrelsen påläggas, endast i ett fräntagande till större eller mindre del af de förmåner af universitetet, som en student såsom sådan eger. Då ett universitet är en statens institution, hvarigenom staten för speciella ändamål bekostar undervisning åt dem, som frivilligt deraf vilja sig begagna, kan väl ingen sätta i fråga statens befogenhet att bestämma de vilkor, under hvilka den vill göra de studerande delaktige af dessa förmåner. Det står ju, ifall någon, såsom motionären uppgifver, anser sig beröfvad allmänna medborgerliga rättigheter, hvar och en fritt att återvinna dessa rättigheter genom att hvilket ögonblick som helst lemna universitetet. Omöjligt lärer' det vara att beröfva universitetets styrelse

Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet.
(Forts.)

rättigheten att från universitetet skilja dem, af hvilka ingen nytta eller t. o. m. positiv skada är att förvänta för det med universitetet afsedda ändamålet. Om nu universitetets rättighet att skilja studerande derifrån måste upprätthållas, vore det allt för strängt att icke tillåta det en varning, innan en sådan påföljd ädömes, får föregå, och detta är just hufvudmomentena i de nuvarande akademiska straffgraderna. De bevis, motionären velat hemta från andra läroverk, har jag icke kunnat finna. Nu har en talare redan upplyst, huru det i detta afseende förhåller sig i andra länder, och hvad beträffar våra egna läroverk, af hvilka ett omnämndes af den förste talaren, så hafva tekniska högskolan och veterinärinstitutet, för hvilka båda såsom kompetensvilkor i regeln fordras att hafva aflagt studentexamen, disciplinära föreskrifter som visserligen äro mindre detaljerade än för universiteten, men inrymma fullkomligt lika stort omfång för de disciplinära straffen. Hvad tekniska högskolan beträffar, behöfver jag ej läsa upp den i detta fall gällande paragrafen, då den första talaren redan gjort det, men jag erinrar om, att der falla under den disciplinära myndigheten alla de fall, då någon genom oordentlighet, försumlighet, osedlighet, vanartigt eller våldsamt uppförande samt olydnad och missaktning mot lärare stör den goda ordningen eller vanhedrar läroverket. Vid veterinärinstitutet, som fått sina stadgar 1867, är genom den 38 § bestämdt, att »felar elev mot hvad stadgadt blifvit, eller visar han försumlighet i sina studier eller mindre godt uppförande, skall han, efter felets beskaffenhet, varnas af någon bland lärarne enskildt eller af föreståndaren, eller varnas af föreståndaren inför lärarekollegium, eller förlora stipendium, om eleven sådant åtnjuter, eller ock genom lärarekollegiets beslut skiljas från institutet». På samma sätt förhåller det sig vid landtbruksinstitutet, Ultuna och Alnarp. Här vill jag också nämna angående Karolinska institutet, som nyligen, 1886, fått nya stadgar, i hvilka är föreskrifvet att särskilda ordningsstadgar böra utarbetas, att institutets lärarekollegium är sysselsatt med utarbetandet af ordningsstadgar. Huru långt desamma komma att sträcka sig kan jag naturligtvis icke säga, men jag tager för afgjort, att om icke rättighet för universitetens styrelser att derifrån skilja dem, som deraf gjort sig förtjente icke deruti intages, skall i alla fall en sådan rätt tillerkännas det Karolinska institutets styrelse, när deraf visar sig behof. Härmed vill jag icke förneka, att nu gällande stadganden för de akademiska myndigheterna äro i åtskilliga delar föråldrade, t. o. m. i vissa afseenden icke fullt tydliga, men vi hafva många andra lagar, som äro föråldrade vida mer än fallet är med dessa. I allmänhet anser man icke så angeläget att förändra föråldrade lagar, om de icke hafva visat sig medföra någon olägenhet vid tillämpningen. Nu har motionären uppgifvit, att sådana olägenheter under senare tider i alla instanser, som haft med lagens tillämpning att göra,

inträdt och medfört orättvisor mot dem, som deraf blifvit lidande. Härmed kan, såsom i motionen antydes, knappast afses något annat än det i dag mycket omtalade s. k. Verdandimålet, isynnerhet som, under de sju år jag varit universitetens kansler, icke från någotdera universitetet något annat disciplinmål dragits under kanslerns pröfning. Om nu Riksdagen anser, att i detta mål en orättvisa och skadlig lagens tillämpning har skett, då medgifver jag, att det finnes anledning för Riksdagen att ingå med en så beskaffad skrifvelse, som nu är föreslagen. I motsatt fall är den måhända icke lämplig, emedan den sannolikt kommer att betraktas endast såsom en opinionsyttring mot den i detta mål skedd tillämpningen. Då jag sjelf såsom kansler har deltagit i denna tillämpning och deröfver till Kongl. Maj:t afgifvit min förklaring, anser jag mig icke derom här böra orda, men då till stöd för motionen återopats några ord, som i denna förklaring uttalats, vill jag inlägga en gensaga mot det sätt, hvarpå detta skett. I motionen står: att jag skulle hafva låtit förstå, att en dylik patriarkalisk myndighet, utsträckt öfver bildade män af mogen ålder, icke vore tidsenlig. Yttrandet har riktigare citerats af det tillfälliga utskottet och det lyder så: »en annan fråga är, huru långt en patriarkalisk myndighet i vår tid lämpligen kan sträckas öfver bildade män af mogen ålder» o. s. v. Genom dessa ord har jag, så vidt jag begriper, helt och hållet undandragit mig att yttra mig öfver det i besvären framställda påståendet, att en sådan myndighet, som der är i fråga, vore alldeles olämplig. Men om man också i dessa ord läser någon tvekan, huru vida de bestämmelser, som skulle tillämpas, vore i alla afseenden tillfredsställande, afsågs dock dermed närmast de olika meningar, som vid målets behandling förekommo i konsistorium i afseende på valet mellan de strängare eller mildare ansvarspåföljder, som paragrafens latitud medgifver. I mitt tycke äro de gradationer, som finnas i paragrafen, onödigt många, och då bestämmandet för det ena eller andra väl oftast mer eller mindre är en smaksak, fann jag mig icke föranlåten att göra någon jemkning i majoritetens inom konsistoriet beslut. Men alldeles icke har jag hvarken sagt eller menat, att den akademiska domsrätten borde upphävas ens i någon mån till den omfattning, som motionären afsett.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Törneblad: Jag skulle icke efter de anföranden, som här i kammaren i denna sak hållits, besvara kammaren med ett yttrande, om icke i sammanhang med här förevarande fråga stode en annan, som måhända borde något uppmärksammas, kanske något mer än redan skett. Det är nämligen ganska möj-

Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet.
(Forts.)

*Om inskrän-
ning af uni-
versitetens
disciplinära
myndighet.*

(Forts.)

ligt, att en del af kammarens ledamöter icke erinrar sig, att Riksdagen icke längre tillbaka än senaste årets riksdag aflåtit en skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande förhållandena vid universiteten, en skrifvelse af sådan beskaffenhet, att regeringens omhändertagande af deri uttalade önskningsmål i sjelfva verket måste komma att i icke oväsentlig mån inverka på ordnandet af förhållandet mellan den akademiska ungdomen och dess lärare och på sådant sätt också direkt eller indirekt beröra disciplinstadgan. Jag menar den Riksdagens skrifvelse, som afser ordnandet af studieväsendet vid universitetet, icke sjelfva examensorganisationen, utan mera, såsom det i skrifvelsen heter, i afseende på önskvärdheten af studiernas kraftigare befrämjande och studietidens begränsning inom det därför nödiga måttet. Skrifvelsen tillkom visserligen i riksdagens sista timme, utan någon föregående uttömmande diskussion, men den är icke dess mindre att anse såsom ett kraftigt uttryck af Riksdagens önsknningar i frågan, helst denna skrifvelse strängt taget kan anses tvenne gånger hafva passerat Riksdagen. Förhållandet är nemligen det, att sedan förslaget underkastats en noggrann och vidlyftig utredning af Andra Kammarens tillfälliga utskott, gillades och antogs detsamma för dess del af Andra Kammaren vid 1886 års riksdag, men i följd af Riksdagens afslutning hann icke förslaget att af Första Kam-maren slutbehandlas, under det dock, i händelse sådan slutbehandling kommit detsamma till del, all sannolikhet är för handen, att det redan då skulle hafva beslutits. Förra året blef verkligen skrifvelsen af båda kamrarne besluten och hvilar nu hos regeringen. Det är temligen klart, att ett ändamålsenligt ordnande af studieväsendet eller sjelfva sättet för studiernas bedrivande måste utöfva en kraftig inverkan på den akademiska ungdomens förhållande äfven derutöfver, om det annars är riktigt, att det ordnade arbetet är en mäktig faktor för befordrandet af äfven den sedliga ordningen, åtminstone i yttre afseende och, så vidt jag förstår, äfven återverkande i afseende på det inre. Nu är förhållandet det, att den unge mannen, efter att i skolan hafva stått under en jämförelsevis sträng uppsigt och i alla händelser varit underkastad noggranna bestämmelser i afseende på arbete och studier, kommer till universitetet, der ett motsatt förhållande möter, i det visserligen examina för honom äro anordnade och bestämda, men medlen att taga dessa examina på bästa sätt icke äro genom stadgarne föreskrifna, utan mer eller mindre beroende på tradition. Under sista tiden har visserligen genom initiativ, taget af just den omtalade föreningen, tillkommit, jag får säga det, ett ganska aktningvärdt bidrag till frågans lösning, men det kan naturligtvis icke i och för sig vara tillräckligt, utan hufvudvigtigen ligger på, att saken ordnas ofvanifrån, och blir den det — hvilket visserligen icke är lätt, men bör och måste naturligtvis ske — så kan det icke underlåta att i sin mån bidraga till

att göra ungdomens vistelse vid universitetet fruktbarande, på samma gång det äfven bör minska de anledningar till farhågor, som nu förefinnas för öfverträdande af hvad i det ena eller andra fallet är rätt och lofligt.

Om inskränkning af universitetens disciplinära myndighet.

(Forts.)

Jag har endast velat göra detta uttalande för att för dem, som möjligen förbisett denna omständighet, fästa uppmärksamheten på, att frågan härom ännu är i behof af lösning, en lösning som jag hoppas den snart måtte få på det sätt, som bäst främjar universitetets verksamhet och naturligtvis i främsta rummet den studerande ungdomens utveckling till nyttiga, gagnande och tänkande medlemmar i samhället.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt och vidare på afslag derå samt bifall till herr *Mankells* i ämnet afgifna motion, hvarefter den förra propositionen upprepades och förklarades vara med öfervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och godkändes lagutskottets den 21 och 24 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 44, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser rörande afkastningen af skog å ecklesiastika boställen.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 21 och 24 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 45, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande landstingsskattens utgörande.

Ifrågasatt ändring i gällande bestämmelser rörande landstingsskattens utgörande

Herr *Sjöcrona*: Det förslag, som af motionären blifvit framställt och af lagutskottets majoritet tillstyrkt, berör en beskattningsfråga, men om andra sådana bruka vara synnerligen brännbara, så är deremot den nu föreliggande temligen oskyldig och icke af synnerligen stor praktisk betydelse; den rör, om jag så får säga, endast en princip. Såsom kammarens ledamöter hafva sig bekant, är regeln enligt kommunallagarna den, att för statens fastigheter icke erläggas kommunalutskylder, vare sig i stad eller på landet, utom i ett enda fall, nemligen till den mindre landkommunen, sockenkommunen, och detta af det lätt insedda skälet, att det skulle inverka ofördelaktigt på sådana mindre kommuners finansförvaltning, om de icke hade att beräkna en årlig, regelbunden inkomst af kronans fastigheter, lika väl som af annan, inom dess område belägen fast egendom, och vidare af det andra minst lika viktiga skälet, att om icke ett sådant undantag stadgats,

*Ifrågasatt ändring i gäl-
lande bestämmelser rörande landstings-
skattens utgörande.*

(Forts.)

skulle kronans arrendatorer sakna rösträtt i den kommun, der de lefva och hafva sin verksamhet och derigenom äfven beröfvas den politiska rösträtten. Sådana skäl finnas icke för fastighetsbeskattning för den större kommunens, landstingets, behof. Nu skulle ett bifall till utskottets förslag eller motionen ändra den omförmälda regeln så, att erläggande af utskylder för kronans fastigheter skulle blifva det normala och det andra förhållandet undantag. Ser jag på den praktiska sidan af saken, så är förhållandet sådant, att om en kronans arrendator verkligen har någon behållning på sitt arrende, blir han därför bevillningstaxerad och får således i förhållande till denna inkomstbevillning erlägga landstingsskatt liksom alla andra, som hafva sig påförd sådan bevillning efter andra artikeln. Detta är ju i sjelfva verket det rättvisaste och vore väl det riktigaste sättet att för kommunala ändamål beskatta allt jordbruk, om det icke stötte på öfvervinnerliga svårigheter att genomföra en sådan grundsats. Skulle åter en beskattning, sådan den här är ifrågasatt, erläggas, komme arrendatorerna att få betala, om jag så får säga, en medelbeskattning för hvarje år, som skulle utgå oberoende af, om de under året haft inkomst eller icke. Jag ber att få i förbigående erinra, att tidpunkten för en sådan förändring är ganska olyckligt vald, ty det torde vara mindre lämpligt att just nu, då arrendatorerna allmänt klaga öfver betryck, åstadkomma en lagförändring, hvarigenom de komme att få betala utskylder för den arrenderade jorden, oaktadt de faktiskt icke haft någon behållning eller inkomst af sina arrenden. Beträffande det praktiska resultatet af den ifrågasatta lagförändringen får jag nämna, att exempelvis i Östergötlands län, der de flesta kronoegendomarne äro belägna, skulle efter sammanräknade taxeringsvärdet å dessa fastigheter, om landstingsskatten antoges utgå med 10 öre på hvarje bevillningskrona, hela beloppet, som under ett år komme att för kronans fastigheter erläggas, uppgå till mellan 200 och 300 kronor. Det praktiska resultatet är således ytterst obetydligt och det synes mig föga värdt, att man därför åstadkommer någon lagförändring. Då man nu i allmänhet icke bör göra lagförändringar eller besvära Kongl. Maj:t med skrivelser derom i andra fall än, då sådant är verkligt nyttigt och nödigt, har jag, liksom flera andra ledamöter af utskottet ansett mig icke böra tillstyrka den föreslagna skrifvelsen i ämnet. Saken är emellertid temligen likgiltig, men jag skall, för att sätta kammaren i tillfälle att uttala, hvilken princip kammaren anser vara bäst och lämpligast, tillåta mig, herr talman, att yrka afslag på utskottets hemställan och således äfven på motionen.

Herr von Baumgarten: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag ber att få nämna, att det hufvudsakliga skälet till utskottets hemställan om en skrifvelse till Kongl. Maj:t var, att man ville söka att i någon ringa mån åstadkomma likformighet i vårt beskatt-

ningssystem. Då statens arrendatorer betala skatt till kommunen eller den socken, hvori de sjelfva bo, har man ansett, att de äfven borde erlägga skatt till den större kommunen eller så kallade landstingskatt, helst de äro valbare till landstingsmän och kunna i den egenskapen pålägga skatter, som de sjelfva hafva nytta af, såsom till länslasarett, jernvägsbyggnader, döfstummeanstalter m. m.

Ifrågasatt ändring i guldlande bestämmelser rörande de landstingsskattens utgörande.

(Forts.)

Lagutskottets ärade ordförande har nyligen visat, huru ringa t. ex. i Östergötlands län, der det största antalet kronodomäner, 380 stycken, finnes, en beskattning af 10 öres bevillning skulle utgöra, icke mer än två à tre hundra kronor. Detta bevisar, huru litet arrendatorerna skulle drabbas deraf, isynnerhet som en stor del redan erlägga skatt till landstinget, derigenom att de äro uppskattade till inkomst och därför skyldige att erlägga skatt till landstinget.

Man har funnit lämpligt att just nu göra en ändring härutinnan, då arrendatorerna erhållit en afskrifning af 10 procent för det sista året, och statsutskottet har redan för detta år tillstyrkt Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen om afskrifning äfven i år af 10 procent. Uppsägningsrätt för arrendatorerna, som det önskat, har äfven varit beredd. Militieboställena voro förut skyldiga att deltaga i landstingskatten, men då de indrogos till statsverket, sluppo de ifrån att erlägga skatt till följd deraf, att statens öfriga arrendatorer icke gjorde det. Då nu ställningen är sådan, att de mindre jordbrukarne hafva det mycket svårare än statens arrendatorer, har man ansett, att, huru ringa denna sak än är, man likväl, då den är byggd på rättvisa och billiga grunder, icke kunnat lemna motionärens yrkande utan afseende, hvarför utskottets majoritet äfven funnit, att den föreslagna reformen bör ske. På denna grund anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlborg: Jag ber nu endast att med ett par ord få angifva min ståndpunkt i frågan, nemligen att jag anser det vara önskvärdt att utskottets hemställan bifalles.

Det förefaller nemligen mig, som sjelf är kronoarrendator, vara i högsta grad orättvist, att bevillningsberedningen och taxeringsnämnden hvarje år efter sitt godtycke skola påföra kronans arrendatorer bevillning för en inkomst, som under nu rådande konjunkturer vanligen icke finnes. Deremot anser jag det vara principielt rätt, att alla fastigheter betala landstingskatt efter samma grunder, och af detta skäl yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Sjöcrona: Med anledning af den siste talarens anförande ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att den bevillningstaxering, som påföres kronans arrendatorer för inkomst, eger rum, icke, såsom motionären i sitt förslag antydte, för att få ut

Ifrågasatt ändring i gällande bestämmelser rörande landstingsskattens utgörande. landstingsskatt, utan endast på grund deraf att taxeringsmyndigheterna ansett, att arrendator verkligen haft behållen inkomst af arrendet. Finna de, att så är förhållandet, komma arandatorerne helt säkert att påföras bevillning i alla händelser, äfven om nu förevarande förslag ginge igenom.

(Forts.)

Hela skilnaden skulle blifva, att en arrendator af kronoegendom i så fall icke skulle betala *landstingsskatten* efter inkomstbevillning, utan i förhållande till fastighetens uppskattning.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr grefven och talmannen enligt de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på godkännande af utskottets förevarande utlåtande och vidare på afslag å utskottets deri gjorda hemställan, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner lagutskottets utlåtande n:o 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs; och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 39;

Nej — 47.

Föredrogs å nyo och bifölls sammansatta bevillnings- och lagutskottets den 24 och 25 innevarande april bordlagda betänkande n:o 1, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 38 och 4 i kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin m. m. den 29 maj 1885.

Föredrogs å nyo och bifölls Första Kammarens tillfälliga utskotts den 25 och 27 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 15,

i anledning af väckta motioner i syfte att bereda skydd åt statens postverk mot intrång i afseende å befordran af slutna bref samt af brefkort;

och skulle jemlikt stadgandet i 3 mom. af 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Föredrogs å nyo och bifölls Första Kammarrens tillfälliga utskotts den 25 och 27 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 16, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till ordnande af döfstummeundervisningen i riket.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående aföningsstat för tjenstepersonalen vid folkskolelärares pensionsinrättning m. m.;

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om beredande af tryggad besittningsrätt åt innehafvare af vissa å kronans utarrenderade egendomar befintliga lägenheter;

n:o 51, angående statsbidrag för ny reglering af Luleå stad i följd af den år 1887 staden öfvergångna brand;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner angående anslag till inrättande af en tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö samt angående vissa vilkor för Svartsjö slottsbyggnads jemte åtskilliga andra lägenheters upplåtande för nämnda ändamål;

n:o 53, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående fortsättande under år 1889 af arbetena på nya kasernetablissemment för svea lifgarde och andra lifgardet m. m.; samt

n:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om eftergift å 1887 års arrende för en del kronoegendomar samt om befrielse från utgifvande till kronan af vissa s. k. skilnadsarrenden äfvensom inom Riksdagen väckta förslag i dithörande ämnen;

hvarefter på framställning af herr greffen och talmannen beslöts, att dessa utlåtanden skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Justerades tio protokollsutdrag för detta sammanträde.

Som föredragningslistan nu blifvit genomgången, medgaf kammaren, på framställning af herr grefven och talmannen, att de utfärdade anslagen till sammanträdets fortsättande på e. m. finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 2,20 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
